

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİNDE –(y)IsAr –(y)AcAK
NÖBETLEŞMESİ**

Elif Gülnur KOCA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Zikri TURAN

HAZİRAN - 2024

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİNDE –(y)IsAr –(y)AcAK
NÖBETLEŞMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Gülnur KOCA

**Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Yeni Türk Dili**

**“Bu tez 12/06/2024 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Zikri TURAN	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Yasin ŞERİFOĞLU	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem TOPÇU	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Elif Gülnur KOCA

12/06/2024

ÖN SÖZ

Dil milli kimliğin belirleyici unsurlarından biri, bir ulusu bir arada tutan en temel değerdir. Türk milleti olarak, dilimiz olan Türkçe'nin özünü kavramak ve kullanımında ustalaşmak, hepimizin önde gelen sorumluluklarından biridir. Türkçe, dünyanın en zengin ve köklü dillerinden biridir ve uzun bir tarih boyunca kendine özgü bir yapı geliştirmiş, değişmiş ve zenginleşmiştir. Farklı dönemlerde farklı özellikler sergileyen Türkçe, bu çeşitlilikleri göz önünde bulundurularak akademik çevrelerce sınıflandırılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi, Türk dilinin kendine has özellikleriyle, diğer dönemlere kıyasla belirgin bir şekilde ayrılan önemli bir tarihsel evredir.

Bu çalışma kapsamında, Eski Anadolu Türkçesi döneminde aynı işlevi yerine getirmek üzere kullanılan –(y)IsAr ve –(y)AcAK eklerinin nöbetleşmeli kullanımını incelemeyi hedefledik. Bu amaç doğrultusunda, Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait farklı yüzyıllardan seçilmiş metinleri taradık ve bu metinlerdeki örnekleri belirledik. –(y)IsAr ve –(y)AcAK eklerinin kullanımındaki değişimi, hangi yüzyıllarda ve ne ölçüde meydana geldiğini göstermeye çalıştık.

Bu çalışmanın oluşması sırasında bana yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen hocam Prof. Dr. Zikri TURAN'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca her daim bilgilerine başvurduğum hocalarıma teşekkür ederim.

Elif Gülnur KOCA

12/06/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
İŞARETLER.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
GRAFİK LİSTESİ.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii

GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: ESERLERDE –(y)IsAr ve –(y)AcAK ŞEKİLLERİ.....	13
1.1. –(y)IsAr ve –(y)AcAK Şekilleri Hakkında	13
1.2. –(y)IsAr ve –(y)AcAK Şekillerinin Eserlerdeki Dağılımı	15
1.2.1. Çarhnâme	15
1.2.2. Yūsuf u Zelihā.....	16
1.2.3. Ahvāl-İ Kıyāmet (13.yy)	17
1.2.4. Hoca Dehhānī Divanı.....	19
1.2.5. Risāletü’n-Nushiyye.....	21
1.2.6. Yunus Emre Divanı.....	22
1.2.7. Garībnâme	25
1.2.8. Kitābu Evsāfi Mesācidi’ş-Şerīfe	27
1.2.9. Süheyl ü Nevbahār	28
1.2.10. İskendernâme	31
1.2.11. Marzubannâme Tercümesi	34
1.2.12. Hurşīdnâme	37
1.2.13. Cemşīd ü Hurşīd.....	39
1.2.14. Vesiletü’n-Necāt.....	41
1.2.15. Hüsrev ü Şīrin.....	42
1.2.16. Yüz Hadis Yüz Hikāye.....	45
1.2.17. Tazarru’nâme	46
1.2.18. Sehi Beg Divanı	48
1.2.19. Şerh-i Divan-ı Hâfız.....	49

1.2.20. Ahvāl-İ Kıyāmet (16.yy)	51
1.2.21. Et-Teshil Fi't-Tıbb	52
1.3. Eserlerdeki Ekleşme Örneklerinin Karşılaştırılması	54
SONUÇ	60
KAYNAKÇA.....	71
ÖZ GEÇMİŞ	74



KISALTMALAR

Ahv.Kıy.	: Aḥvāl-i Kıyāmet (13.yy)
AK	: Aḥvāl-i Kıyāmet (16.yy)
CH	: Cemşīd ü Hurşīd
ÇN	: Çarhnāme
GN	: Garībnāme
HDD	: Hoca Dehhānī Divanı
HN	: Hurşīdnāme
HŞ	: Hüsrev ü Şīrin
İN	: İskendernāme
KE	: Kitābu Evsāf-ı Mesācīdi’ş-Şerīfe
MN	: Marzubannāme Tercümesi
RN	: Risāletü’n-Nushiyye
SBD	: Sehī Beg Divanı
SN	: Süheyl ü Nevbahār
ŞDH	: Şerh-i Divan-ı Hāfız
Tes.	: Et Teshil Fi’t-Tıbb
TN	: Tazarru’nāme
VN	: Vesīletü’n-Necāt
YED	: Yunus Emre Divanı
YHYH	: Yüz Hadis Yüz Hikāye
yy	: yüzyıl
YZ	: Yūsuf u Zelīhā

İŞARETLER

- () : Bir sesin veya şeklin varlığının koşullara bağlı, iradi olduğunu belirtir.
- +
- : Bir şeklin isme bağlandığını ifade eder.
-
- : Bir şeklin fiile bağlandığını ifade eder.
- <, >
- : Bir sesin veya şeklin değişimini gösterir; ok yönünde yer alan yeni, gerisinde yer alan eski sesi ya da şekli belirtir.
- Ø
- : Bir gramer ögesinin işlev olarak var olan ancak telaffuz edilmeyen şeklini gösterir.
- #
- : Bir sesteki sonraysa o sesin sözcük sonunda bulunduğunu, önceyse sözcük başında bulunduğunu belirtir.

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (13.yy)	54
Tablo 2: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (14.yy)	56
Tablo 3: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (15.yy)	57
Tablo 4: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (16.yy)	58
Tablo 5: Şekillerin Eserlerdeki Dağılımı.....	66



GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 13. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı	67
Grafik 2: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 13. Yüzyıldaki Oranları	67
Grafik 3: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 14. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı	68
Grafik 4: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 14. Yüzyıldaki Oranları	68
Grafik 5: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 15. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı	69
Grafik 6: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 15. Yüzyıldaki Oranları	69
Grafik 7: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 16. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı	70
Grafik 8: $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ Şekillerinin 16. Yüzyıldaki Oranları	70



ÖZET	
Başlık: Eski Anadolu Türkçesinde -(y)IsAr -(y)AcAK Nöbetleşmesi	
Yazar: Elif Gülnur KOCA	
Danışman: Prof. Dr. Zikri TURAN	
Kabul Tarihi: 12/06/2024	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 74 (ana kısım)
Eski Anadolu Türkçesi, Türk dili tarihinin en zengin ve birçok önemli değişimin yaşandığı dönemlerinden biridir. Bu dönemde kendi devri içinde önce nöbetleşe kullanılıp daha sonra şekli devreden, aynı işlevdeki -(y)IsAr ve -(y)AcAK şekilleri üzerine inceleme yapılmıştır. Bu çalışmada -(y)IsAr ve -(y)AcAk şekilleri, Eski Anadolu Türkçesi dönemini temsil eden eserlerde tespit edilip bu şekil unsurlarının aralarındaki nöbetleşmenin hangi zamanda hangi şartlara bağlı olarak geliştiğinin takibi yapılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde Eski Anadolu Türkçesi dönemi ve incelenen eserler hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde -(y)IsAr ve -(y)AcAK şekilleri hakkında bilgi ve şekillerin incelenen eserlerdeki tespiti ile dağılımına yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise toplanan veriler kronolojik olarak değerlendirilip tablo şeklinde gösterilmiştir.	
Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, -(y)IsAr, -(y)AcAK, Nöbetleşme	

ABSTRACT	
Title of Thesis: -(y)IsAr -(y)AcAK Alternation In Old Anatolian Turkish	
Author of Thesis: Elif Gülnur KOCA	
Supervisor: Prof. Dr. Zikri TURAN	
Accepted Date: 12/06/2024	Number of Pages: viii (pre text) + 74 (main body)
Old Anatolian Turkish is one of the richest periods in the history of the Turkish language, marked by numerous significant changes. During this period, the forms -(y)IsAr and -(y)AcAK, which initially alternated and later phased out, were studied. This study identifies these forms in works representing the Old Anatolian Turkish period and tracks how the alternation between these forms developed over time and under what conditions. The introduction provides general information about the Old Anatolian Turkish period and the works examined. The first chapter offers information on the forms -(y)IsAr and -(y)AcAK, their identification in the examined works, and their distribution. In the conclusion, the collected data are chronologically evaluated and presented in tabular form.	
Keywords: Old Anatolian Turkish, -(y)IsAr, -(y)AcAK, Anternation	

GİRİŞ

7. ve 13. yüzyıllar arasını içine alan devrede Türkçenin yazı dilinin tarihi seyri Köktürkçe, Uygur ve Karahanlı Türkçesi ile devam eder. Bu çalışmada veri kaynağını oluşturan ve literatürde genellikle Eski Anadolu Türkçesi olarak isimlendirilen bu dönem 13. ve 16. yüzyıllar arasında Oğuz Türklerinin kendi ağız özelliklerine göre kurup geliştirdikleri yazı dilidir. Bu sebeptendir ki Eski Oğuz Türkçesi ismiyle de anılır. Bunların yanında Eski Osmanlı Türkçesi ve Eski Türkiye Türkçesi isimleri de bu dönem için kullanılmaktadır. Kullanılan isimler arasında coğrafyaya dayalı isimler bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi ismi de coğrafyaya dayalı isimlerden biridir. Eski Oğuz Türkçesi ismi ise konuşan Türklerin Oğuz grubundan meydana gelmesinden dolayı konuşanların diline göre verilmiştir. Korkmaz (1975) bu dönem için Oğuz şivesiyle temellendirilen ilk yazı dili olduğunu söylemektedir. Bu yönden Türk dili tarihi içerisinde kendine özgü bir yeri bulunmaktadır. Ona göre 8. yüzyılda Göktürk yazılı belgelerinde Oğuz Türkçesine ait birtakım nitelikler bulunsa da bu Oğuz Türkçesinin o dönemde yazılı ürün verdiğini göstermez. Yalnızca yazılı dile ağız özellikleri eklediğini belirtir. Eski Türkçenin devamında 11. yüzyılda oluşmaya başlayan Orta Türkçe döneminin şivelerinden Eski Anadolu Türkçesi benzersiz bir yere sahiptir. Orta Türkçe döneminin bundan önceki şivelerinde benzer nitelikler bulunmasına rağmen, Eski Anadolu Türkçesi bünyesinde onu diğer şivelerden ayrı tutacak, kendi özgünlüğüne sahip, ayırt edici özellikler barındırır (Gülsevin: 1997). Eski Anadolu Türkçesi dönemi ilgili çalışmalarda üç dönem altında incelenir. Bu dönemler Selçuklu dönemi Türkçesi, Beylikler dönemi Türkçesi ve Osmanlı Türkçesine geçiş dönemidir. Ercilasun (2016: 438) politik açıdan Anadolu Selçukluları dönemini, Beylikler dönemini, Karakoyunlu ve Akkoyunlu dönemlerini, Osmanlı Devletinin ilk devrini içerdiğini söylemektedir. Eski Anadolu Türkçesinin ilk yıllarında gerçekleştiği varsayılan bir karışık dilli eserler döneminden söz etmek de mümkündür. 11-13. yüzyılları kapsayan Selçuklu döneminde karışık dilli eserler dışında az sayıda eser bulunmaktadır. Çeşitli bilgilerden birine göre Moğol istilas sırasında Moğol baskınında kütüphanelerde on binlerce cilt eser yakılmıştır. Dönemin karışıklığı içinde eser yazılamamış olma ihtimali de söylenmektedir. Yazılsa dahi kaybolmuştur. Bu kargaşa ortamına rağmen birtakım eserler günümüze kadar gelmiş ve birden fazla lehçenin özelliğini içinde bulunduran eserler bir başka araştırma konusu oluşturmıştır. Eski Türkçede kullanılmış olan bol- fiili ile Batı Türkçesinde kullanılmış olan ol- fiilinin

aynı metinde birlikte kullanımından ötürü Osmanlı devri üzerine çalışanlar bu eserleri olga-bolga ibaretince yazılmış eser olarak belirtmektedir (Türk, Doğan: 2018, 20). Bunlara karışık dilli eserler de denmektedir. Ferâiz Kitabı, Kudurî Tercümesi, Behcetü'l-Hadâyık fî Mev'izeti'l-Halâyık ve Kıssa-i Yusuf karışık dilli eserlerdir. Dönemin başlıca eserlerinden Divan, İbtidâ-nâme, Rebab-nâme isimli eserler Sultan Veled'e aittir. Yunus Emre'nin Divan ve Risâletü'n-Nushiye isimli eserleri dönemin önemli eserlerindendir. Bunlar dışında Saltuknâme, Danişmendnâme eserleri de döneme ait eserlerdir. Beylikler dönemine geldiğimizdeyse edebî faaliyetler oldukça artmıştır. Birçok önemli şair ve yazar Anadolu'da Oğuz Türkçesine dayanan bağımsız bir Türk yazı dilinin doğmasında önemli roller oynamışlardır. Çarhnâme ve Kitābu Evsāf-ı Mesācidü's-Şerīfe Ahmet Fakih'in eserleridir. Şeyyad Hamza'nın Yūsuf u Zelīhā ve Dāstān-ı Sultan Mahmud isimli önemli eserleri vardır. Hoca Dehhānī'nin Şāhnâme isimli yirmi bin beyitlik bir eser yazdığı bilinir fakat bu eserin nüshasına rastlanmamıştır. Mantıku't-Tayr isimli eser ise Gülşehrī'nin Ferīdüddin Attar'ın aynı adlı eserinin Türkçeye uyarlamasıdır. Âşık Paşa tarafından kaleme alınan Garībnâme, Vasef-ı Hāl, Fakr-nâme, Kimya Risālesi, Hikāye dönemin önemli eserlerindendir. Ahmedī'nin Divan'ı, Cemşīd ü Hurşīd ve Tervihü'l-Ervāh eserleri de mevcuttur. Hoca Mes'ud tarafından ise Süheyl ü Nevbahār ve Kelile ve Dimne isimli iki önemli eser verilmiştir. Şeyhī ise Divan ve Hüsrev ü Şirin isimli eserleri bizlere bırakmıştır. Bir diğer önemli eser ise Dede Korkut Hikāyeleridir. Klasik Osmanlı Türkçesine geçiş evresi 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlatılabilir. Bu dönemden itibaren oluşmaya başlayan yazılı dilin Eski Anadolu Türkçesinden başlıca farkı, Arapça ve Farsça öğelerin dile büyük ölçüde girmeye başlamasıdır. 20. yüzyıl başından itibaren ise yerini Türkiye Türkçesine bırakmıştır.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusu, -(y)IsAr ve -(y)AcAK şekillerinin Eski Anadolu Türkçesi dönemi içinde aynı işlevde nasıl nöbetleşe kullanıldığını incelemektir. Farklı yüzyıllardan seçilen eserler taranarak, bu biçimlerin zaman içindeki evrimi ve işlevsel değişimi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, -(y)IsAr şeklinin -(y)AcAK şekline morfolojik dönüşüm süreci ve bu değişimin dilin morfolojik yapısına etkileri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, farklı yüzyıllardan seçilen eserlerde aynı işlevde kullanılan –(y)IsAr ve –(y)AcAK şekillerinin nöbetleşe kullanımı ve zaman içindeki değişimini inceleyerek dilin morfolojik gelişimi ve değişimini anlamaktır.

Araştırmanın Önemi

–(y)IsAr ve –(y)AcAK şekillerinin nöbetleşmeli kullanımı henüz yüksek lisans ve doktora düzeyinde bir çalışmanın konusu olmamıştır. Bu çalışma dilin tarihsel gelişimi ve morfolojik değişim süreçlerinin daha iyi anlaşılması adına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışma için konu ile alakalı makale, bildiri, tez ve dilbilgisi kitaplarından gerekli bilgiler alınmıştır. Araştırmaya konu olan dönemin farklı yüzyıllarından eserler seçilmiş ve taranmıştır. Bulunan örnekler fişlenmiştir. 13. yüzyıl için Çarhnâme, Yūsuf u Zelihā, Ahvāl-i Kıyāmet; 14. yüzyıl için Hoca Dehhānī Divanı, Risāletü'n-Nushiyye, Yunus Emre Divanı, Garībnâme, Kitābu Evsāf-ı Mesācīdi'ş-Şerīfe, Süheyl ü Nevbahār, İskendernâme, Hürşīdnâme, Marzubannâme Tercümesi; 15. yüzyıl için Cemşīd ü Hurşīd, Vesīletü'n-Necāt, Hüsrev ü Şīrin, Yüz Hadis Yüz Hikāye, Tazarru'nâme; 16. yüzyıl için Sehi Beg Divanı, Şerh-i Divan-ı Hāfız, Ahvāl-i Kıyāmet ve Et Teshil Fi't-Tıbb incelenmiştir.

Eski Anadolu Türkçesi Döneminin Fonetik ve Morfolojik Değişimleri

–(y)IsAr ve –(y)AcAK nöbetleşmesinin yaşandığı Eski Anadolu Türkçesi dönemi, karakteristik özellikleriyle ve ses olaylarının en yoğun şekilde yaşandığı dönem olarak karşımıza çıkmakta ve dikkat çekmektedir. Bu dönemdeki morfolojik değişimler hem tipik hem de farklı özellikler göstermektedir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde şekilleri de etkileyen topyekün köklü değişimlerin yaşandığı gözlemlenir ve bunlar fonetik değişimlerle başlar. Nitekim birçok fonetik değişiklik de ortaya çıkmıştır ve Eski Anadolu Türkçesi bunların en ileri derecede yaşandığı dönemdir. Dönemin en karakteristik olaylarından olan ötümlüleşmeler ve sızıcılaşmalar önceki dönemlerde başlayıp Eski Anadolu Türkçesinde en uç örneklerini göstermiştir. Bu örnekler yalnızca ötümlüleşme ve sızıcılaşma aşamasında kalmamış; beraberinde getirdiği yutulmalara, erimelere, erimelere bağlı geçişme olaylarına varıncaya kadar gerçekleşmiştir. Bunların en

önemlileri G# erimesi, G/ yutulması, d/ >> y/ geçişmesi olaylarıdır. Bu hadiselerden biri olan d/ >> y/ geçişmesi Eski Anadolu Türkçesinde nihayet bulmuş ve her örneğinde son aşamasına ulaşmış şekilde görölmüştür. Bu dönemin morfolojik ve fonetik açıdan önemli bulunması sebebiyle dönemde gerçekleşen önemli ve karakteristik ses olaylarına ve ekleşmelere de yer verilmesi fayda sağlayacaktır. Dönemin ses ve şekil bilgisi özellikleri şu şekildedir:

Eski Anadolu Türkçesi döneminde ses değişimleri, özellikle ötümlüleşme ve sızıcılaşma olayları, dilin karakteristik özelliklerinden bazılarını oluşturur. Ötümlüleşme, ötümsüz bir sesin ötümlü bir sese dönüşmesidir. Bu dönem boyunca, "t" sesi büyük oranda ötümlüleşmiştir. Kelime başındaki "t" sesleri, kalın ünlülerle birlikte olduğunda hem ötümsüz hem de ötümlü formlar aynı metinlerde görülebilir. Örneğin, "teş-" kelimesi "deş-", "tel-" kelimesi "del-", "tüş-" kelimesi "düş-", "til" kelimesi ise "dil" olarak değişmiştir. Aynı şekilde, "k" sesi de ötümlüleşmiştir: "kel-" > "gel-", "kir-" > "gir-", "köl" > "göl", "kūç" > "güç". Bu değişim, kes-, küs-, kert- gibi kelimelerde gözlenmez. VpV > VbV değişimi de bir ötümlüleşme örneğidir. Örneğin, "kepelek" kelimesi "kelebek", "kipi" kelimesi ise "gibi" olarak değişmiştir.

Bu ses değişimlerinin sebeplerinden biri de tek heceli ve çok heceli kelimelerde anlam uyumunu sağlamak amacıyla gerçekleşmesidir. Örneğin, "gözet-e" > "gözede", "ağaç+ı" > "ağacı", "dolap+ı" > "dolabı" şeklinde dönüşmüştür. Ayrıca, arka damak ötümsüzü olan seslerde ötümlüleşme ve sızıcılaşma olayları birlikte görülür: "konak+a" > "konağa", "açlık+ı" > "açlığı". Bu ötümlüleşmeler, kaybolan uzun ünlülerin yerine gelen bir nitelik-nicelik dengelemesi olarak da açıklanabilir: "öt" > "od", "ōç" > "öc", "āt" > "ad", "kūç" > "güç", "būt" > "bud", "kāp" > "kab".

Sızıcılaşma, sızıcı olmayan bir sesin sızıcı hale gelmesidir. Bu değişim, Eski Türkçenin ikinci döneminde gerçekleşmiş ve Eski Anadolu Türkçesinde bu şekliyle kalmıştır. Örneğin, "b/" sesi "v/" sesine dönüşmüştür. Bu Eski Türkçenin ikinci döneminde gerçekleşir. Daha sonra v/ > w/ olarak görülür fakat Eski Anadolu Türkçesinde sadece v/ şekli vardır: "eb" > "ev", "ab" > "av", "seb-" > "sev-". Ayrıca, "ğ/" sesi "ğ/" sesine dönüşmüştür: "kağan" > "kağan", "oğuz" > "oğuz", "toğrı" > "doğrı", "bağ" > "bağ".

Eski Anadolu Türkçesinde ğ/ istisnasız sızıcılaşmıştır. Arapçadan Türkçeye geçmiş Ğ harfiyle yazılan kelimeler bugünkü Türkçede nasıl konuşuluyorsa öyle kalmıştır. Türkçede arka damak seslerinin tamamı sızıcılaşmıştır. Eski Anadolu Türkçesi

özelliklerinden biri olarak sızıcılaşmaz. Bazı Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen ağız özelliklerine göre sızıcılaşma meydana gelir. Sınırlı sayıda örnekte "k/" sesi "h/" sesine dönüşmüştür: "ak-" > "ah-", "bak-" > "bah-", "soğ-" > "soh-", "bırak-" > "bırah-". Ayrıca, "b/" sesi kelime başında "v/" sesine dönüşmüştür: "bar-" > "var-", "bEr-" > "vEr-", "bar" > "var".

G# > Ø , erimesi de dönemin önemli hadiselerindendir. Bir sözcükte ünlüden sonraki ünsüzün, o ünlünün açıklığı etkisiyle niteliği silinerek, ünlü içinde kaybolması gözlenir. Örneğin, "arığ" > "aru", "bilig" > "bilü", "açığ" > "acı", "kamuğ" > "kamu", "körüg" > "göri", "süçig" > "süci" şeklinde dönüşümler meydana gelmiştir.

Orta Türkçe döneminin ilk safhalarında başlayan "d/" sesinin "y/" sesine geçişi, Eski Anadolu Türkçesinde son halini almıştır. Eski Anadolu Türkçesi dönemi tüm örneklerinde bu hadisenin gerçekleştiği bir dönemdir ve bu açıdan da çok önemlidir. Örneğin, "adak" > "ayak", "kadın" > "kayın", "kuduğ" > "kuyu", "ked-" > "gey-" şeklinde değişmiştir.

G/ > Ø/ yutulması olayında G/ sesinin kaybolması, kendinden sonraki vokalin açıklığı sebebiyle boğumlanmadan geçilmesi olarak da tanımlanabilir: "kapğak" > "kapak", "tarğak" > "tarak", "kel-gen" > "gel-en", "yol+ğa" > "yol+a".

Ayrıca, "ñ/" sesinin /ny/ ayrışması, ses-hece dengelemesi için ünsüz ayrıştırması ve ünlü türemesiyle gerçekleşmiştir: "koñ" > "kony" > "koyn" > "koyun". Bu ses olayı Eski Türkçede gerçekleşip Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki tüm örneklerinde son halini almıştır.

Dönemin önemli ve karakteristik eklerinden bazıları şunlardır: "+IG" eki "+(y)I" olarak değişmiş: "sözlerig" > "sözleri", ilgi şekli olan +(n)Iñ yuvarlaklaşarak +(n)Uñ halini almış ve "göñlüñ" > "gönlün" şeklinde görülmüştür. Ayrıca, zarf fiil olarak kullanılan "-(y)UB[(An)(I)(n)]" şekli, günümüzde "-Up" halini almıştır.

Bu ses ve şekil değişiklikleri, Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil gelişim sürecinde önemli rol oynamış ve günümüz Türkçesinin oluşumunu etkilemiştir.

İncelenen Eserler

Çarh-nāme

Eserin adı “Çarh-nāme-i Ahmed-i Fakīh der Bīvefā-i Rūzigār” dır. Kaside Beyazıt Devlet Kütüphanesi’nde bulunan Cāmiü’n-nezāir isimli nazire şiirler mecmuasında mevcuttur.

Bu mecmuanın sonunda yer alan listeye göre kaside 100 beyitten oluşmaktadır. İncelenen çalışma ise 83 beyitten oluşmaktadır. Eserin son 17 beyitinin bulunduğu kısımların eksik olduğu düşünülmektedir. (Sertkaya: 2014) Çarhnâme'nin yazarı ve yazılma tarihi konusunda tartışmalar vardır. Ahmet Fakih'in eseri olduğu düşünülmektedir. Ahmet Fakih 13. yüzyılda yaşadığı düşünülen ve başka eserleri de bulunan bir şairdir. (Köprülü: 2016)

Yūsuf u Zelīhā

13.yüzyılda dinî-tasavvufî eserler veren şairlerden olan Şeyyad Hamza'nın hayatı hakkında yeteri kadar bilgi bilinmemektedir. Şairin kaside, dördlük ve gazel şekilleriyle yazılmış, genellikle aruz vezninde olan manzumeleri vardır. Hece ölçüsüyle de şiirler yazan şair, hece ölçüsünde daha başarılı örnekler ortaya koymuştur. (Mansuroğlu: 1946) Anadolu sınırları içinde yazılmış ilk aşk mesnevîsi olan, aruz vezninin fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün kalıbıyla yazılmış 1529 beyitlik, konusunu Kur'an-ı Kerim'den alan Yūsuf u Zelīhā mesnevîsi Türk dili tarihinde önemli yer tutan bir eserdir. (Buluç: 1968) Eser Türk Dil Kurumu kitaplığı 301 numaralı Kitāb-ı Güzide adlı eserin 134b-186b varakları arasındadır.

Ahvāl-i Kıyāmet (13.yy)

Tam ismi Hazā Kitāb-ı Ahvāl-i Kıyāmet olan metnin yazarının Şeyyad Hamza olduğu düşünülmektedir. Müstensihî, istinsah ve telif tarihi kesin olarak belli değildir. Şeyyad İsa'ya ait olduğu görüşleri varsa da Şeyyad Hamza'nın eserleriyle bu eser arasındaki üslup, dil gibi hususların uyum sağlaması sebebiyle Metin Akar (1987: 12) ve eser konusunda yüksek lisans çalışması yapan Esra Durmaz (1994: 14) eserin yazarının Şeyyad Hamza olduğunu söylerler. Eserin iki nüshası bulunmaktadır ve iki nüsha birbirinden farklı beyitler içermektedir. Şeyyad İsa tarafından değiştirilerek ve eklemeler yapılarak tekrar yazıldığı düşünülmektedir. Telif ve istinsah tarihi farklıdır. Bu çalışmada 289 beyitlik Şeyyad Hamza adına kayıtlı nüshadan faydalanılmıştır.

Hoca Dehhānī Divanı

Hoca Dehhānī'yi ilim dünyasına ilk tanıtan kişi Fuad Köprülü olmuştur. Osmanlı dönemindeki tezkirelerde Hoca Dehhānī'den söz edilmemiştir. Dehhānī, 14. yüzyılın ilk

çeyreğinde doğmuş olup, Şeyhoğlu Mustafa, Ahmedî ve Ahmedi Dâî gibi şairlerle aynı dönemde yaşamıştır. Şair, yalnızca din dışı konularda yazmamış, aynı zamanda tevhid ve münacat temalı, zaman zaman tasavvufî unsurlarla süslenmiş şiirler de yazmıştır.

Risāletü'n-Nushiyye

Bu eser, 1307 yılında mesnevî şeklinde yazılmış insanın manevî yolculuğunu anlatan tasavvufî bir öğüt kitabıdır. (Tatçı, 2021) Metin 600 beyitten oluşmaktadır. Bir öğüt kitabı olduğundan Divan'daki gibi şiirsellik görülmez. Tatçı (2021:69) da eserin didaktik yönüne dikkat çeker.

Yunus Emre Divanı

Divanın tertip edilmesi konusunda verilen tarihlerden en eskisi Şinasi Tekin tarafından 1307 yılı olarak verilmiştir. Tekin bunu bir mecmuaya istinat ederek söylemiştir. Çok sayıda nüshası bulunan eserin en eskilerinin 14. yüzyıla kadar gittiği tahmin edilmektedir (Tatçı, 2013). Yunus Emre, eserlerinde Allah'a olan derin aşkı, insanı anlayışla kucaklamayı, sevgiyi yaymayı ve hoşgörüyü öğütler. Ancak bunları dile getirirken sade bir dille ifade etmesi, onu gönüllerde özel bir yer edinmiştir. Türk diline büyük bir değer veren bu şair, Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biridir. Çalışmada Mustafa Tatçı'nın birçok nüshasını bir araya getirerek ortaya koyduğu Yunus Emre Divanı eserinden yararlanılmıştır.

Garībnāme

14.yüzyılın önemli şairlerinden olan Āşık Paşa tarafından kaleme alınmış yaklaşık 12000 beyitten (kimi kaynaklarda 10000 civarında olduğu da söylenir) oluşan bir mesnevîdir. Mesnevîde tasavvufun ilkeleri anlatılmaktadır. 1272'de doğum 1332'de ölen Āşık Paşa daha çok tasavvufî eserler vermiştir. Edinilen bilgilere göre kendisi Kırşehir'de doğmuş ve bir hastalık sonucu yine Kırşehir'de hayatını kaybetmiştir. Türbesi Kırşehir'dedir (Akar: 2005, 266). Garībnāme Āşık Paşa'nın kendine şöhret kazandıran ve en hacimli eseridir. Eser Farsça kısa bir mukaddimeyle başlar ve tertip şekli 10 bāb üzerinedir. Her bābda da 10 hikāye anlatılır ve kaçınıcı bāb işleniyorsa o sayıyla alakalı meseleler ifade edilir.. Eser tercüme değildir, tümüyle orijinal niteliğe sahip ve telif bir eserdir. Bu

özelliğiyle Anadolu’da telif edilmiş hacimli ilk eser sayılır. 120 civarında nüshasının varlığı bilinmektedir.

Kitābu Evsāf-ı Mesācidi’ş-Şerīfe

Eserin şairi Ahmet Fakīh 13. Yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Anadolu’da Türkçe şiirler yazan şairlerin en eskilerindendir. Ahmed Fakīh ile alakalı ilk etraflı bilgiyi Fuad Köprülü vermiştir. Fuad Köprülü’den öğrenilen bilgilere göre Ahmed Fakīh fıkıh ilmini Bahaeddin Veled’den öğrenmiştir ve Mevlana’nın mürididir. (Mazıoğlu, 1974) Ahmed Fakih’in bu eseri oldukça hacimlidir. Eser mesnevi biçimindedir. Arkadaşları ile hacca giden Ahmet Fakih bu gezi sırasında gördüklerini aktarmıştır.

Süheyl ü Nevbahār

Mes’ud bin Ahmed tarafından 1349 yılında yazılan Süheyl ü Nevbahār, mesnevi biçiminde kaleme alınmış önemli bir eserdir. Eski Oğuz Türkçesi’nin dil özelliklerini tam manasıyla yansıtmaması bakımından büyük bir öneme sahiptir. Bilinen iki nüshası bulunan bu eserden biri Berlin Devlet Kütüphanesi’nde, diğeri ise Dehri Dilçin’de bulunmaktadır.

İskendernāme

İskender-nāme, Klasik Türk Edebiyatı’nın kuruluşunda önemli katkıları olan Ahmedī’nin eseridir. Kaynaklarda Sivaslı veya Germiyanlı olduğu yazan Ahmedī Mısır’a gitmiş, orada aldığı eğitimden sonra Anadolu’ya dönerek Germiyan beyi Süleyman Bey’e intisap etmiştir. Bu eser Emir Süleyman’a sunulan, konusunu Firdevsī ve Nizāmī’den almış bir mesnevidir. Türk edebiyatında yazılmış ilk manzum İskender hikayesidir.

Marzubānnāme Tercümesi

Eserin adı yazarı Şeyhoğlu tarafından verilmiştir. Şeyhoğlu, eseri Türkçeye tercüme ettiğini, tasnif eden kişinin adının Marzuban olmasından mütevellit bu adı verdiğini söyler. Yazarın tam adı, Şeyhoğlu Sadraddin Mustafa’dır. 1340 yılında doğmuştur ancak ölüm tarihine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Marzubannāme Tercümesi, bir konuda nasihat etmeyi amaçlayan hikaye ve hayvan masallarından oluşmaktadır (Özavşar: 2009). Korkmaz (1973: 69), eserin birinci bölümünde Marzuban, zamanın hükümdarından çeşitli öğütleri ve faydalı önerileri içeren bir kitap yazma izni ilan kardeşi olarak

sunulduğunu söylemiştir. Eser, yazarla hükümdar ve onun veziri arasında geçen bir konu sebebiyle aktarılan hikayelerden oluşmaktadır.

Hurşidnâme

Hurşidnâme, Hurşid ü Feraḥşād ya da Şehristān-ı ‘Uşşāk olarak da adlandırılır. 7903 beyitlik bir mesnevidir. Yazarı Şeyhoğlu Mustafa’dır. Yazar eseri 1387 yılında yazmıştır. Oldukça hacimli olan eser bir aşk hikayesi anlatmaktadır. Çalışmada incelenen metin dört nüshadan meydana gelmektedir. Bu nüshalar Berlin, Süleymaniye (Hamidiye), Manisa (Muradiye) ve Paris nüshalarıdır. Bunlar dışında eserin altı nüshası daha bulunmaktadır (Ayan: 1979). Eser üzerine ayrıntılı çalışmayı Hüseyin Ayan yapmıştır.

Cemşid ü Hurşid

İlk Cemşid ü Hurşid, İranlı şair Selmān-ı Sāvecī tarafından Celāyirli Hükümdarı Sultan I. Üveys’in isteğiyle 1361’de yazılmıştır. Türk edebiyatındaki ilk Cemşid ü Hurşid mesnevisinin ise Ahmedī tarafından yazıldığı bilinmektedir. Ahmedī’nin 4798 beyitlik eseri, aruz vezninin "mefāilün mefāilün feülün" kalıbıyla yazılmıştır ve Selmān-ı Sāvecī’nin mesnevisindeki gibi bir yapıya sahiptir. Ancak, şairin kendi yaptığı kapsamlı eklemeler sayesinde, eser basit bir tercümenin ötesine geçebilmiş ve telif denebilecek bir özgünlüğe ve zenginliğe kavuşmuştur. Cemşid ü Hurşid 1403 yılında tamamlanmıştır ve Ahmedī yer yer divanı içinde olmayan muhtelif gazellerle de renklendirmiştir. Eserin tek nüshası vardır ve bu nüsha İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan İskendernâme içerisinde yer almaktadır. Eseri bulup bilim dünyasına tanıtan kişi Nihad Sami Banarlı’dır (Akalin:1975).

Vesiletü’n-Necāt

Eser Mevlid ismiyle de bilinir. Yazarı Süleyman Çelebi’dir. Süleyman Çelebi’nin hayatıyla alakalı fazla bilgi bulunmamaktadır. Doğum ve ölüm yılı kesin olarak bilinmemektedir. Mevlid’i 1409-1410 yıllarında yazdığı düşünülür. Türkçede mevlid türünde yazılan ilk eser Vesiletü’n-Necāt’tır. Sonradan birçok mevlid yazılmıştır ancak bu eserler Vesiletü’n-Necāt’ın etkinliğini ve niteliğini elde edememiştir. Eserin yazılış amacı Hz. Muhammed’in diğer peygamberlerden üstün olduğunu kanıtlamaktır. Bursa’da

bir vaizin peygamberimizi diğer peygamberlerle eşdeğer tutması üzerine bunu yazmayı gerekli bulmuştur (Pekolcay,1992:14). Mesnevî tarzında bir eserdir.

Hüsrev ü Şîrîn

Timurtaş'tan(1963) edinilen bilgiye göre; Aruz vezninin "mefâilün mefâilün feülün" kalıbıyla yazılmış olan bu 6944 beyitlik eser, Şeyhî tarafından II. Murad'a sunulmuştur. Şeyhî, eseri II. Murad'ın hükümdar olduğu dönemde yazmaya başlamış, ancak tamam edemeden vefat etmiştir. Hüsrev ü Şîrîn'in baş kısmında tevhid, münacat, na't, yaratılış ve yaratıcıya dair hikmet konuları, eserin yazılış sebebi, II. Murad için methiyeler ve padişaha nasihat içeren on üç parça manzume yer alır. Bu manzumeler mesnevi ve kaside tarzında kaleme alınmıştır. Eserin hikâye bölümü ise on bir kısımdan oluşmakta ve her bölüm başlıklarla birbirinden ayrılmaktadır. Şair, her bölümün başında, anlatılan olaylara dair kendisine ya da kalemine dikkat çeken bir girişle konuyu açar. Bu mesnevi 15. yüzyılda yazılan ilk, Anadolu'da yazılan ikinci eser olma özelliği taşır. Türkçe yazılan Hüsrev ü Şîrîn mesnevilerinin en güzeli olarak gösterilmektedir.

Yüz Hadis Yüz Hikâye

Eserin yazarı Erzurumlu Darîr'dir. Hayatı hakkında pek fazla bilgi bulunmamakla beraber 14. yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. Darîr Mısır, Suriye ve tüm Anadolu'da meşhurdur ve eserlerinde kendine özgü bir dili ve üslubu vardır (Karahana: 1994). Yüz Hadis Yüz Hikâye eserinin ne zaman yazıldığı bilinmemektedir. Çalışmada Ankara Üniversitesi DTFC Kütüphanesinde bulunan nüshadan yararlanılmıştır. Bu nüsha üzerine Mustafa Sarı bir çalışma hazırlamıştır. Nüsha 1442 yılında yani 15. yüzyılda istinsah edilmiştir (Sarı: 2016).

Tazarru'nâme

Eserin yazarı Sinan Paşa'dır. Yazarın doğum tarihiyle alakalı kesin bir bilgi bilinmemektedir. Tazarru'nâme Sinan Paşa'nın ilk Türkçe eseridir. Eser Tazarruât, Darâat-nâme gibi adlarla da anılmaktadır. Sinan Paşa bu esere Tazarru'nâme adını vermiştir. Tazarru'nâme'nin yazılma nedeni ve maksadı sadece eseri okuyacak ağzı kutlu, dili tatlı aşk erlerinin fatiha ve dualarından ruhu için yardım istemektir. Diğer eserlerinde

olduğu gibi bu eserini de ne herhangi birinin adına ne de birinin isteği üzerine yazmıştır (Tulum: 2014, 29-36).

Sehī Beg Divanı

Sehī Bey Fatih Sultan Mehmet devrinde doğmuş olan bir tezkire müellifi ve Türk şairidir. Gerçek ismi ve hayatı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Eserin tek nüshası bulunmaktadır. Sehī Bey şiirlerinde üslup olarak dönemin en önemli şairlerinden olan Necātī Bey'in etkisinde divanını oluşturmuştur. 16. Yüzyıl şairlerindendir. Sehī Divanı'nda klasik bir divanda bulunması gereken hemen hemen bütün nazım şekilleri bulunmaktadır. Divanda; başta kasideler ve gazeller olmak üzere terakib-i bend, mesnevī, kıt'a, nazm, murabba, rubāī, mülemma', matla, müfred gibi nazım şekilleri yer almaktadır (Yekbaş: 2020).

Şerh-i Dīvān-ı Hāfız

Sūdī tarafından İranlı şair Hāfız-ı Şirazī'nin divanına yapılan şerhtir. Yazar divan hakkındaki fikirlerini sunarak beyitleri şerh etmektedir. Bazı mazmunlar hakkında da bilgi vererek beyitleri düzyazı şekline çevirir. Ayrıca metindeki sözcüklerin gramer özelliklerinden de bahseder (Özen: 2018, 11). Sūdī'nin Şerh-i Dīvān-ı Hāfız isimli eserinin biri 3 cilt diğeri iki cilt olmak üzere iki baskısı vardır. Sūdī'nin bu eserinin birinci cildi tamamen, ikinci ve üçüncü ciltleri ise gazelleri seçilerek Herman Brockhaus tarafından Almancaya tercüme edilmiş ve yayımlanmıştır. Eser 4 cilt olarak 2013 yılında basılmıştır (Kaya: 2020,68).

Ahṡāl-i Kıyāmet (16.yy)

Bilinen üç nüshası bulunan bu eserin müellifi bilinmemektedir. 16. yy. sonlarında istinsah edildiği düşünülen eser, dil özellikleri açısından Eski Anadolu Türkçesi ile Klasik Osmanlı Türkçesi arasında geçiş özellikleri gösterir (Çelik: 1). Sanat kaygısı gütmeyen bilgilendirici ve öğretici nitelikte bir eserdir. Eserde kıyamet alametleri, tövbe, melekler, Hz. Muhammed ile ilgili bilgiler, cennet ve cehennem, cehennemdeki azaplar gibi dini bilgiler verilmiştir. Ahṡāl-i Kıyāmet, Eski Anadolu Türkçesi'nin gramer özelliklerini barındırması ve yazıldığı çağın dilini yansıtmaları bakımından önemli bir eserdir.

Et-Teshil Fi't-Tıbb

Teshil isimli eserin yazarı olan Hacı Paşa, Yıldırım Bayezid Han döneminde yaşamış olan bir fıkıh ve tıp alimidir. Hacı Paşa Konya’da doğmuştur ancak Aydınlıdır. Doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Yazar, Arapça ve Türkçe tıp kitapları yazmıştır (Şahin: 2003). Eserin konusu insan sağlığıdır ve aynı zamanda birtakım hastalıkların tedavisi için lazım olan otlar, merhemler, yağlar, ilaçlar aktarılmıştır. Çeşitli hastalıklardan muzdarip olan insanlara deva olabilmek adına basit çözümler sunulmaktadır. Dili anlaşılır biçimdedir, metin okunaklı ve düzgündür. Eserde Yunanca, Farsça ve Arapça kelimeler çokça bulunmaktadır (Yıldırım: 2010).



1. BÖLÜM: ESERLERDE –(y)IsAr ve –(y)AcAK ŞEKİLLERİ

1.1. –(y)IsAr ve –(y)AcAK Şekilleri Hakkında

Eski Anadolu Türkçesinden itibaren kullanılmaya başlanan –(y)IsAr eki hakkında günümüze kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır fakat bu çalışmalar genellikle ekin oluşumu hakkındadır. –(y)AcAK ekiyle nöbetleşe kullanımı hakkında kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Türk dili tarihini araştıran çalışmalarda da böyle bir konuya değinildiği görülmemiştir. Ek konusunda Gülsevin (2007: 100), bu ekin Eski Anadolu Türkçesindeki en faal gelecek zaman eki olduğunu söylemiştir. Şahin (2009: 67), gelecek zaman için Eski Anadolu Türkçesinde genellikle –(y)IsAr ekinin kullanılmakta olduğunu söyleyerek ekin Eski Anadolu Türkçesi döneminde gelecek zaman eki olarak kullanıldığını belirtmiştir. Ercilasun (2008: 459) gelecek zaman eki olarak nitelendirdiği –(y)IsAr şeklinin 16. yüzyılda da kullanıldığını, 17. yüzyıldan sonra yerini –(y)AcAK şekline bıraktığını ifade etmiştir. Özkan (2000: 137) Eski Anadolu Türkçesi döneminde ortak kullanılan gelecek zaman ekinin –(y)IsAr şekli olduğunu söylemiş ve günümüz Türkçesi ile Eski Türkçe döneminde ekin kullanılmadığını belirterek şeklin kullanıldığı dönemin sınırlarını göstermiştir. Konu hakkında Gültekin ise –(y)IsAr ekinin 14. yüzyıla kadar canlı olduğu, 15. yüzyılın ilk yarısında kullanımının azaldığı, 16. yüzyılda nadir görüldüğü klasik Osmanlı Türkçesi döneminden itibaren ise yerini –(y)AcAK şekline bıraktığı bilgisini vermiştir (2006: 38). Bazı dilciler de ekin 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yerini –(y)AcAK ekine bıraktığını dile getirmektedir.

–(y)AcAK şekli hakkındaysa Korkmaz (2005: 3-11) bu ekin, -a zaman eki ile +çak küçültme ekinin birleşmesinden oluştuğu kanaatindedir. Eski Anadolu Türkçesi dönemi ve Türk dili tarihi üzerine yapılan çalışmalar –(y)AcAK ekinin o zamana kadar kullanılan –(y)IsAr ekinin yerini aldığını göstermektedir. Bu, dilde bir değişimin gerçekleştiği ve yazılı iletişimde tercih edilen biçimin değiştiği anlamına gelir. Özellikle yazı dilinde kullanımıyla bu değişim belirginleşmiştir. Çalışmalar, tarihler konusunda da genel bir fikir birliği olmadığını göstermektedir. Bu sebeple, bu çalışmada farklı yüzyıllardan seçilen eserler incelenmiş ve bu işlevin –(y)IsAr şeklini ne zaman ne şekilde –(y)AcAK şekline devrettiği saptanmaya çalışılmıştır.

Değnilmesi gereken bir başka husus da şeklin gelecek zaman eki olarak kabul görmesindeki görüşlerdir. Şekle bağlı geleneksel gramer anlayışı sıfat fiil olarak kabul

gördüğü -(y)AcAK eki ile -(y)IsAr eki arasında bir işlev farkı olmadığını görememektedir. Bu sebeple birçok Eski Anadolu Türkçesi metninde geçen -(y)AcAK şeklinin yalnızca sıfat fiili karşıladığını söyleyip -(y)IsAr ekinin devamı niteliğinde olduğu anlaşılamamıştır ve kimi metinlerde bulunmasına rağmen -şekilde bir gelecek zaman işlevi arandığından- yok sayılmıştır. Ancak biz aralarında bir işlev farkı olmadığından iki ekin de sıfat fiil eki olduğu düşüncesindeyiz. Bir örnekle açıklayacak olursak: görmeyisersin sen ayruḡ beni (SN.5435) gör-me-yiser+Ø+Ø+Ø+Ø-Ø-Ø+si+n. ḡanda varacaḡdur (MN.25a-1) var-Ø-acacḡ+Ø+Ø+Ø+dur-Ø-Ø+Ø+Ø. Bunu zaman eki olarak göremeyiz. Çünkü zamanda bir bitimlilik söz konusudur. Sıfat fiiller ise fiile bitimlilik kazandırmaz. Turan (2007: 1839) sıfat fiillerin, fiilleri anlamca koruma altına alıp, şekilce isim kalıbına aktaran niteleme görevli gramer unsuru olduğu izahını yapmaktadır. Topçu (2011: 49), sıfat fiil şekillerinin zaman ekleriyle karıştırılmasının nedenini, bu eklerin bitimliliğinin veya bitimsizliğinin ölçülmemesi olarak açıklar. Topçu'ya göre, sıfat fiil ekleri bitimsiz zaman anlamı taşır, yani süreç halinde olan ve süreklilik bildiren eklerdir. Buna karşılık, zaman ekleri bitimli zaman anlamı taşır, yani belirli bir başlangıç ve bitiş noktası olan eklerdir. Bu nedenle, sıfat fiil ekleri sürekli bir durumu veya gelecekte gerçekleşecek bir durumu ifade ederken, zaman ekleri belirli bir zaman dilimini ifade eder. Özellikle sıfat fiillerin alt kategorilerinden biri olan tahmin işlevi, geleneksel gramer anlayışında zaman ekleriyle karıştırılan en yaygın sıfat fiil işlevidir. Buna bir örnek gösterecek olursak "değişecek eşyalar" ifadesindeki "-(y)AcAK" eki sıfat fiil olarak değerlendirilirken, "Eşyalar değişecek." cümlesinde aynı morphem gelecek zaman eki olarak kabul edilir. Ancak ilk örnekte tamlanan açıkça belirtilirken, ikinci örnekte söylenmeyen ama anlaşılan bir tamlanan mevcuttur. Telaffuz edilmemiş fakat Ø şeklinde bulunmaktadır. Dolayısıyla, her iki örnekte de "-(y)AcAK" eki sıfat fiil işlevinde kullanılmıştır. Geleneksel gramer anlayışında "-(y)AcAK" ekinin farklı işlevlerde kullanılmasının sebebi, bu ekin zaman bakımından bitimliliğinin kesin olarak belirlenememesidir. Zaman ekinin tayini konusunu Turan (2013: 133) Türk dilinde eklerin kullanımı ve zaman eklerinin belirlenmesinde etkili olan şey, Türk dilinin eklenme kurallarını belirleyen morfofonetik ve morfofonemik karşıtlık düzenidir ve bu düzen, telaffuz edilen ve kastedilen işlevler arasındaki ilişkiyi belirler şeklinde açıklamıştır.

Ayrıca –(y)AcAK şekliyle yapım eki olarak da karşılaşılabılır ancak çalışmanın konusu olmadığından bu işlevi dışarıda bırakılmıştır.

1.2. –(y)IsAr ve –(y)AcAK Şekillerinin Eserlerdeki Dağılımı

Bu bölümde, Eski Anadolu Türkçesi döneminde yaşanan morfofonetik değişimin incelenmesi amacıyla belirlenen eserlerde, –(y)IsAr ve –(y)AcAK eklerinin kullanımı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında seçilen eserlerdeki bu eklerin kullanım sıklıkları her eser için ayrı ayrı sunulmuştur. Her ne kadar bulunan tüm örnekler çalışmada ayrıntılı olarak ele alınmamış olsa da, çeşitli fiillere eklenen ve birbirinden farklı ekleşmelere sahip olan örnekler seçilmiştir. Bu sayede, dönemin dil yapısındaki değişimlerin yönü ve niteliği anlaşılmaya çalışılacaktır. Eklerin eserlerdeki tekrarlarını da hesaba katan sayıları tespit edilirken, çeşitlilik bakımından yeter ölçüdeki örnekleri de metinleriyle birlikte verilmiştir. Eserlerdeki şekillerin kullanım sıklıkları hakkındaki genel değerlendirme ve bu bulguların kapsamlı analizi sonuç bölümünde detaylandırılacaktır.

1.2.1. Çarhñāme

Bu eserde –(y)IsAr şekli on iki, –(y)AcAK şekli iki yerde tespit edilmiştir.

–(y)IsAr

nêçe bir **durısar** bu dünyā halkı
nêçe bir **olısar** dünyā ābādān (28)

yıķılısar bu göklerle bu yerler
ķamusı **olıсарdur** küllī vīrān (29)

yaradılmış cemī‘i **öliserdür**
ķalıсарdur hemān ol ferd u rahmān (32)

yarın anda ķalāyık cem’ **olısar**
kimi ķayķuya yatmış kimi ķādān (33)

su’ āl **eyleyiserler** êtdüğünden

dutar a‘zālaruñı anda lerzān (34)

şırāta **oğrayısardur** yoluñ bil
kılıçdan iti derler inçe kıldan (39)

yarın andan **geçiser** sen yol oldur
sakın emdi è kardaş çıkma yoldan (40)

yaradılmış bu şerbetden **dadısar**
ulu giçi durur ol işde yeksan (61)

ebī zindān demişdür dünyā içün
nête rāhat **olısar** ehl-i zindan (65)

dirīgā kim **uçısar** kuş kafesden
dirīgā kim **çürıyiser** bu ebdān (66)

dirīgā **yatısaruz** sın içinde
geçiser üstümüzden neçe ezmān (67)

añā kalmayıçaķ bu dünyā gey bil
saña hūd **kalısar** degül yaraķlan (81)

-(y)AcAK

eger şerrüñ ağır gelse e miskin
varacaķ yerüñ olur bil ki nırān (38)

gelecek nesne gelür çāre yokdur
gerek sen yaş yèrine ağlağıl ķan (58)

1.2.2. Yūsuf u Zelīhā

Eserde sekiz –(y)IsAr şekli tespit edilirken –(y)AcAk şekline rastlanmamıştır.

h  k seni sult  n **k  lsar**   amuya
on bir   arda  u   **  urisar**   apuya (2a-28)

ol but eyd  r nebid  r sen sevd  g  n
eyle tak  dir **olisar** d  rgil   g  n (16a-436)

eytdiler bild  r d    m  z ta'birin
ne **olisar** eyt bize birin birin (22b-633)

y  suf eyd  r s  k  ye bilgil d    n
  ayr **olisar o  isar** sen  n i    n (22b-634)

eytdi bir yıl **y  tisardur** ol tam  m
bir yıldan   onra anı sult  n   ılam (23a-658)

y   o  ul   o  dur sen  n u  bu d    n
salt  natla **g    iser** '  mr  n ya  u   (2a-27)

eytdiler sult  n olursa ol bize
buyru   **  diser** durur   amumuza (2b-33)

oldı     r ol sen  n   arda  u  
g  risersin   o  durur sen  n i    n (38a-1102)

1.2.3. A  v  l-     ıy  met (13.yy)

Eserde -(y)IsAr   ekli dokuz yerde, -(y)AcAK   ekliyse otuz      yerde tespit edilmi  tir.

-(y)IsAr

hem az  ne g  n **  opisardur** ebed
u   iri  di eyleme  n ucb u   ased (10)

  risar durur anda her ne ki var

vara dördinci ata avaz iy yar (42)

iit imdi **nolsar** gokdekiler
ırıla gide cumle yirdekiler (48)

ırılsardur amu runler
cn viriserdr amu kerrbler (68)

la ‘azr’l mikl cebrel
rn aznda **dutsar** isrfl (69)

o irmeyen yire **iniser** gne
‘lemi yandıracadur bu ate (127)

ol da **aırsardur** ya neb
dertl olduk derdmze l emi (162)

burnlarından aa beyinleri
da parmasuz **opusar** elleri (180)

ne hrler **benzeyiser** bunlara
kim bular yle **batisar** envra (218)

amuda bunlar **alsardur** ebed
hi kimesne bunlara lmaz meded (224)

dile ne **diyiser** muammed mutafa
ol nebler serveri hibliv (225)

ie evvel ayaqn sultan veled
imeyiserdr kfr al beld (284)

-(y)AcAK

olacaḡdur işbu haber ki direm
işit imdi nicedür dārü's selām (17)

ḡıla dördünci ḡatı daḡı vīrān
ol daḡı şöyle **ḡılacaḡdur** fiḡān (58)

oḡ ırmeyen yire iniser güneş
'ālemi **yandıracaḡdur** bu ateş (127)

nūḡ ardınca bağlaya şaf şit
ol daḡı **çaḡıracaḡdur** hā becid (161)

zebānīler bunları yüz üstine
ḡoyacaḡdur cehennemün dibine (214)

diḡle neyler ol ḡanī errāḡimūn
gelecekdür bu ḡükümler ḡāfilūn (41)

var ḡatırlar gibi 'aḡrebler paşa
yiyecekdür bunları başdan başa (175)

çaḡırısar baş açuḡ yalın ayak
gel baḡa bin **diyecekdür** ol burāḡ (237)

anda sermahfil olısar muştaḡā
idecekdür cümle 'āleme vefā (280)

1.2.4. Hoca Dehhānī Divanı

Bu eserde on beş yerde –(y)IsAr şekli görölürken –(y)AcAk şekline rastlanmamıştır.
tudaḡın öpüp şekerden söylerem
dutmayısar mıdur ol ḡaḡḡ-ı nemek (34a-12-3)

yoluña gehhāni bir gün **öliser**
‘ākıbet şuda yiter şulu seņek (34a-12-7)

niçe hicrānuñ odı **yandurısar** bini çü şem‘
benem ol meclisün uş gündüz ü gice yanarı (40b-34-4)

niçe döke gözüm hi kan iy göñül
niçe **idiserem** fiğān iy göñül (43a-45-1)

öliser derdünile dehhānī
kılmaduñ derdine ho dermanı (47a-58-5)

ala gözlerile dehhānīye gizlü baķalı
yine mecnūn **idiser** anı bu leylā didiler (48a-63-7)

bī-çāralıķda niçe **geçiser** bu ‘ömrümüz
gel çäre eyle bize bu bī çāralıķ yiter (50b-70-2)

niçe bu ḥasret ile **olısaruz** düni günü
gel ki bir senün ile dest derāğüş idelüm (51a-72-4)

ḥüsnüñe ğarra olubanın yıkma göñlümi
ḥüsnün bağında **ķalmayısar** pāyidār gül (53b-81-4)

nicesi cem‘ **olısar** ḥātırım bu teferruķdan
civārumuza bıraķdı cihān-ı dūn tefrīķ (54a-83-2)

vaşluñ senün sīmurğ_ıla hem kīmyādur ‘āşıķa
bulmayıbardur vaşluñı fikr-i muḥāle düşmesün (54b-84-3)

bāri dehhānīyi vaķtā ṭapusında añuñuz
bilürem ķulını **añmayısar** ol şāh dirīg (57a-92-7)

senünile yüze yüz içdügüm şarāb-ı gurūr
bilüridüm ki **idiser** beni humār bugün (57a-93-5)

didüğ vişālümü dehhānī **bulısar** bir gün
bu baht-ı devleti haqdan göñül umar bugün (57b-93-7)

bu kuşca cānuğa anca inanma
ki nāgeh **uçıardur** bu kafesden (58a-97-3)

1.2.5. Risāletü'n-Nushiyye

Eserde on iki yerde -(y)IsAr, bir yerde -(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

tekebbür kişinüğ fāidesi yok
komazsa kibri peşmān **olısar** çok (13v3)

bu yükden seni ol **kurtarısar** bil
sa'ādet yoldaşuñ oldu ay u yıl (16v3)

benüm ileyüme kim **katlanısar**
ki hışmumdan deniz oda **yanısar** (20r3)

bu vechile nicesi **olısar** hāl
ki hīç eyü 'amel yok toludur kāl (24r3)

nicesi **olısar** bu iş müyesser
çü sultān sözi şındı oldu ebter (24v2)

şabırlu devleti dāim **olısar**
naşibi şabr olanlar **uluyısar** (28r5)

ki her kimde olursa şabr hâli
olısar hayrıla anuñ me'âli (29v5)

gör imdi 'aql aña ne **dâyiser**
bize gelen hasedden el **yuyısar** (39r4)

haber **vêriserem** nefsün elinden
ümîdün varısa gidesin andan (5r2)

aşak varan kişi devlet iletđi
aña kim **yêtiser** uzadı gitđi (18v2)

hünerüme benüm kim **birikiser** (20r6)
yaḥūd ecel evine kim **girisir** (20v1)

kime şabr olsa dünyāda müyesser
aña ḥaḳ **vêrisedür** mülk-i dîger (27v6)

-(y)AcAK

eyā uşlu kişi sen bir haber vër
nerede var bize **gizlenecek** yër (24v5)

1.2.6. Yunus Emre Divanı

Eserde seksen altı yerde –(y)IsAr, iki yerde –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir. Örneklerden yalnızca farklı görülenler burada verilecektir.

-(y)IsAr

'âşıklarun gönli gözi ma'şūkın isteyü gider
ayruk sûretde ne kalur kim **kılısar** zühd ü tā'at (17-2)

sorı hisāb **olmayısar** dünyā āhiret koyana
münker ü nekir ne sorar terk olıcak cümle murād (17-6)

iş bu ecel şerbetini elbet **dadısarsın**
dadışuna şek yokdur şimdi anı datdun tut (17-9)

‘ışkıla biliş cānlara ezel, ebed **olmayısar**
güm-rāh olup bu cihānda kimse bākī **kalmayısar** (24-1)

bir tona kan bulaşıcak yumayınca mismil olmaz
göñül pāsı yunmayınca namāz edā **olmayısar** (24-2)

göñül pāsın yudunısa kibr ü kīni kodunısa
iķrār bütün olmayınca erden nazār **olmayısar** (24-3)

bu murdārı divşürenler bu su ile yunur sanur
erden himmet olmayınca ‘ömür geçer **yunmayısar** (24-4)

yūnus imdi sen haķķa ir dün ü gün göñlün haķķa vir
gönül gözi görmeyince bu baş gözi **görmeyiser** (24-5)

işidün iy ulular āhir zamān **olısar**
sag müsülmān seyrekdür ol da gümān **olısar** (60-1)

dānişmend okur dutmaz dervīş yolın gözetmez
bu halk ögüt işitmez ne sarp zamān **olısar** (60-2)

gitdi begler mürveti binmişler birer atı
yidügi yohsul eti içdügi kan **olısar** (60-3)

ya'ni er gelmiş erden elini çekmiş şerden
deccāl kopısar yirden āhir zamān **olısar** (60-4)

aceb mahlūk irişdi göz yumuban dürişdi

helāl harām karışdı assı-ziyān **olısar** (60-5)

birbirne yavuz sanur itdügin kala sanur
yarın mahşer güninde işi beyān **olısar** (60-6)

iy yūnus imdi senün ‘ışkıla geçsün günün
sevdüğün kişi senün cānuna cān **olısar** (60-7)

yarın peygamberler ‘āciz **olısar**
girü elin alası mustafā'dur (100-6)

eger varısa ‘amelün gin **olısar** sinün senün
eger yogısa ‘amelün oddan şarāb içdi gönül (152-15)

ol günde gök **çatlayısar**
insān niçe **katlanısar**
ol günde kim **korkmayısar**
aglaşalum ol gün için (272-3)

er ile yoldaş olan key **olısar** gönülden
‘ālem yoldaş olurdı olurımsa dilile (304-4)

ol degirmenün tucı hep ol götürür güci
işbu dünyā son ucı fenā **olısar** fenā (313-99)

kim bahā **bulısar** ana ol kıgurur andın yana
devlet irdi andan bana hācet degül hümā kuşı (360-6)

hayrum şerüm **yazılısar**
‘ömrüm ipi **üzüliser**
gidüp sūret **bozulısar**
āh n'ideyin ‘ömrüm seni (384-5)

gidüp gine **gelmeyiser**
gelüp beni **bulmayısar**
bu begligi **sürmeyiser**
āh n'ideyüm 'ömrüm seni (405-5)

sübhān bizi **uyarısar** niçe zamān yatmış iken
cānlar teni **isteyiser** terk idüben gitmiş iken (273-1)

gör hālik'ün 'ināyetin deryā-yı bī-nihāyetin
bize dīdār **gösteriser** bunca günāh itmiş iken (273-2)

-(y)AcAK

biz de varavuz ol ile kaçan ki va'demüz gele
kişi **varacağı** yire göñlini berkitse gerek (139-3)

eydür ben oddan olam yüz biñ yıl tā'at kılam
tapu **buyuracağın** tā'atın 'arza kıldı (367-10)

1.2.7. Garībnāme

Eserde yüz elli sekiz -(y)IsAr, bir -(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

kimsene ortak degüldür işüñe / olmadı **olmayısar** öñden sona (98)

ne dahı kur'ān bigi hōn **geliser** / yimeyenler bellü mahrūm **kalısar** (215)

her ki imāmla birlik eyledi dürüst / ol **varısar** hazret'e çālāk ü cüst (380)

ikilikde kim kalursa **kalısar** / yarın ol hazret'de utlu **olısar** (662)

anuñıla **varısarsın** hazret'e / rahmeti kop māyıl olma mihnete (834)

uşbu hāl bir gün ahir ‘arz **olısar** / niçeler ol demde udlu **kalısar** (1211)

kimdür ol kim **öliserdür** bīgümān / kimdür ol kim **kalıсарdur** cāvidān (1258)

illa bu birlik gerek / ‘ārizīdür nite kāyim **kalısar** (1280)

ol ki magzıdur u bākī **kalısar** / şol ki kışrıdur u fānī **olısar** (1282)

pes nebāt ölür bayık hayvānıla / bākī **kalısar** melek insānıla (1284)

līkin insān u melek **ölmeyiser** / hazret ehlidür fenā **olmayısar** (1286)

sūretilе nefs fānī **olısar** / cānıla bu ‘akl bākī **kalısar** (1302)

nefsün aslı hayvana beñzer ‘ayān / **olısar** hayvān fenā bellü beyān (1304)

hem ezelde var-ıdı bu ‘akl u cān / tā ebed hem **kalıсарdur** cāvidān (1306)

eyle olsa ‘akl u cān **ölmeyiser** / pertev-i hak’dur fenā **olmayısar** (1307)

yine geldi göñlüme hak’dan eser / ol eserden **eydiserem** bir haber (2400)

bu kez ölüp dirüriçek hak bizi / taş yaña **döndüriser** içümüzi (2666)

ol gerekse göge çıksun yalnızın / halvet olup **görmeyiser** dōst yüzün (2928)

yarın anda bu günāhuñ cirmini / cān **göriser** ol ‘azābı ol kını (3004)

yol yaragın eylemekdür mutlakā / usañ olma çün **gidisersin** haka (3211)

yine bir söz **eydiserem** iy safā / ādemisen bu söze kılğıl vefā (3258)

kim bu hāli hāllenürse şeksüzün / bī-hicāb ol **göriserdür** dōst yüzün (3448)

altısın bir kezde kim terk **idiser** / uşbu sedlerden çıkup kim **gidiser** (3498)

eydiserem yol erinüñ vasfını / eyle kim kıldan kıla söz aslını (3531)

hāzır oluñ kim **geliserdür** bular / bunlara virdüm baña lāyık hular (3948)

çünki bu rengüm benüm **gitmeyiser** / dōstlarum bini ıaböl **itmeyiser** (3975)

kibrile çün garra oldu hālına / bilmedi kim ne **geliser** yolına (4133)

çün bizümle dutdı bu dünyā karār / bize hükm **itmeyiser** hīç şehsüvār (4277)

hem geçiçek bu cihāndan ol yine / ne **geliser** ol cihānda öñine (4332)

-(y)AcAK

altıncı dāsītān onıncı bābdan beyān ider kim mü'min dōstlaruñ dünyāda on dürlü dōstları vardır şöyle kim ol on dōst cihetinden olar rāhat ve āsāyiş-i dünyābulup rahmet ve mağfiret-i āhıret **bulacaqlardur** düşmanlar maıkhūr olur

1.2.8. Kitābu Evsāfı Mesācidi'ş-Şerīfe

Bu eserde –(y)IsAr şekli iki, –(y)AcAK şekli dört yerde tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

şefaatçi **olısar** ümmetine

tutısar ümmeti bunca cihānı (3a-33)

yarın kudüsde olur arz-ı mahşer

odından **dökiserdür** niçeler der (8a-143)

-(y)AcAK

bu dünya kesb **idecek** yirdurur bil
hüner ehlindenisen oşda meydan (5a-82)

görecek yirdurur ol dağı iy yār
veli hayli ırakdur ol yire şar (15a-289)

kızıl mermerden altıdur diregi
görenün **dozacak** yokdur yüreği (11b-223)

çu elden **çıkaçakdur** gözüñi aç
bu dünya sevgüsini yabana saç (16b-326)

1.2.9. Süheyl ü Nevbahār

Eserde doksan yedi –(y)IsAr, altı –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

–(y)IsAr

ne kim dileyesin **olısar** kabül
girü dönicek beni kullıhda bul (131)

çu **qalmayısar** kimseye rüzigār
hemın ol yig eylük qala yādigār (226)

çu ben **gidiserem** kime **qalısar**
oğul olmasa düşmenüm **alısar** (394)

çu bende ne uş qaldı vü ne bilü
ne iş **başarısar** eyitgil delü (754)

nite **olısar** ol kim uş sen beni
yanuñdan qomazsın u düni günü (760)

beni çünki tañrı aña **viriser**

biri birimüzden tız **ayırısar** (876)

dirığā ki **ahsar** uş tahtumı

bu aradan **ilediser** rahtumı (954)

dirığā esirgeyicim yok benüm

ğarıblıkda uş **ayrılısar** canum (1402)

yavu **varısardur** gözet ol demi

zümüröd denizde bu altun gemi (1717)

süheyl eydür ohtı degül ol sözün

başuñuzı **agrıdisarvan** sizün (1815)

şanur ‘aybını ton ile **örtiser**

bakır yüzine altunı **dürtiser** (190)

getürdi aña dek ki düzdi naķāş

süheyle sarāy **idiser** sırrı fāş (352)

şorar isem atama **dimeyiser**

bilürem ki ķaygumı **yimeyiser** (467)

yatur injiler bilmezem iy caceb

anun ile **neyleyiser** hāķ ķalap (721)

ķuru geldi oturdı didi ata

ķü ben daķı **binmeyiserven** ata (748)

ki oğlum **gidiser** ü ben ķaluram

elüm ile uş cānumı aluram (775)

geliser tama hem yarın nevbahār
bilürem ki gönli tutamaz qarār (1409)

bu kez çün **geliser** yüzüñi çevür
görürsen ne var anı görmeze ur (1532)

kim yiye guşşamı kim **idiser** başa meded
kim diye hālūmi benüm atama anama (1628)

yüzin göreli **gıtmeyiser** yaş gözümdeñ
lā büd güneşe kim ki baħa gözi ola yoş (1644)

kıyās eylerem ben ki ol mäh-ı çın
bugün kişi **viribiyiser** için (1676)

geliser bilürem tama nevbahār
işüñ nedür anı sen isteyü var (1860)

tırıcaħ atama haber viriser
bizüm ardumuzdan çeri **iriser** (2447)

görürler eyerlü uyanlu bir at
didiler **geliser** işümüz oñat (2530)

ne bilem қаза nitdi vü **nidiser**
cihān böyle geldi vü hem **gidiser** (2677)

-(y)AcAK

ol endişe hengām ile dürişür
ki bir gün **varacaħ** yire irişür (328)

irişdiler uş kim gerek çıħalar

tena’’um **idecek** idi çağ ular (817)

taş inen öküştür ü şu boldurur
gelen giden **uğrayacak** yoldurur (3709)

gelecek yirüm çünkü ola kapuñ
eger kulluğumı begene tapuñ (3722)

dağı hem bilün kim kişiyi yiden
ölümdür alup **gidecek** dünyiden (5409)

bugün kim gidicek cihāndan yarın
düzüp koşmış ola **varacak** yirin (5551)

1.2.10. İskendernāme

Eserde elli dört –(y)IsAr, on sekiz –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

bir melikzāde vücūda geldi şah
k’aña mihr ü māh **olısar** tāt-gāh (491)

çünkü hükm olmuşdı ol ferruhpiser
yürüyiben şark u garbı **tutısar** (516)

hūn-ı nā hak nice yirde **kalısar**
çünkü anuñ tālîbi hak **olısar** (869)

saña iricek nedurur remzini bil
nice **olısar** iş aña çāre kıl (1041)

devleti anuñ çü sersebz **olısar**
eski devletler ki vardur **solısar** (1993)

bildi kim ol dükenicek **öliser**
varlığı girü gidüp yog **olısar** (2452)

bu kuyı tolmadı vü **tolmayısar**
ol su eksük olmadı **olmayısar** (3478)

kim elinde anuñ **olıgarsın** helāk
anuñ **olısar** bu taht u tāt hāk (5237)

niçe kim yaşadı yola gelmedi
ākıbet fikrin **n'olısar** kılmadı (5524)

çarh ben gitsem kimi **getüriser**
saltanat tahtında kim **oturısar** (5792)

ne meze **umısar** ol kim aklı var
oradan kim ola anuñ tiryākı mār (5858)

pes didiler kim bu meymūn ahteri
ıdiser hak şark u garbuñ serveri (505)

saçını **gösderiserem** sünbüle
kim nic'olur deste-i reyhān bile (1482)

müjde neçün ben dahı **öliserem**
şöyle kim ol oldı hāk **olısaram** (7160)

kim dimişdi şāh ölesine yahın
hasta **düşiser** bir arada yakīn (7881)

-(y)AcAK

hār **olacak** yirde sen gül olmagıl
dāg **uracak** yirde merhem urmagıl (862)

tağılacak nesneyi ne direler
yitecege nişe gönül vireler (1206)

vardı gördi zābilstān illerin
anda girüp **çihacak** menzillerin (1363)

eglenecek yir midür tār-ı megāk
duracak menzil midür bu tîrehāk (4029)

her ki diler k'ānā gussa ırmeye
yitecek nesneye gönül virmeye (1205)

dürişüp nakş ıssına ırmek gerek
görecek oldur anı görmek gerek (1456)

bu imāret **idecek** menzil degül
buğa gönül bağlayan ākıl degül (4028)

kasdı bu k'anuñla ol mülke vara
girecek yollarını anuñ göre (4627)

çünkim oldurur **görecek** mülk pes
rāhat isdeyen ānā kıla heves (4813)

çün **dönecek** vaktümüz oldı temām
bu gemiye uğraduh iy nīgnām (4930)

çünki başdan **gidecekdür** sonra baht
ne gerekdür kimseye pes tāt u taht (5768)

çünkü kişi **ölecekdurur** yakîn
pes nedür dünyayıçun bu kibr ü kîn (5776)

çün benî isrâile gazv oldu farz
k'ödenecek nesnedür şöyle ki karz(7058)

müftiler kıl_ıla fetvâ vireler
kim **yimeyeceklerini** direler (7232)

söyleyecek sözi saña söyledüm
âhîret sırrın dahı şerh eyledüm (7298)

eglenecek yir degüldür bu cihân
bîvefâlığı degüldurur nihân (7308)

sözi evvel key tefekkür eylegil
söyleyecek sözi âhir söylegil (7424)

sen ki yir yoh kim cihânda olmaduñ
eglenecek bir imâret bulmaduñ (7730)

söyleyecek sözi hoş söylediler
bu meselleri beyân eylediler (8007)

1.2.11. Marzubannâme Tercümesi

Bu eserde sekiz –(y)IsAr, yirmi bir –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

kendü hevesi ve hışmı gâlib olduğıçuñ itmeye ve anlar ki bizüm üstümize hâkim **koyısar**
(38b/11)

eger bu iş niteligin şāh bilesi olursa baña katı ‘uķūbet **ķılısar** (57b/9)

sencārib altı yüz ‘alem birle ilümūze girdi hālümūz **nolısar** hiç vahy geldi mi (69a/4)

kimse buña ne çāre kıla didiler dirīgā hasret birle gözümüz göre helāk **olısaruz** diyü ağlaşdılar (3a/5)

endīşe eyledi kim bu oğlan andan girü mülk **isteyiser** eger virmezsem (4) çevre begler yardım eyleyüp beni ilden çıkaralar (12b/3)

kaçanısa bu iki muhtasar cānavarcuķlar benüm manşıbum ta’arruż kılub işüm ziyāna **viriserler** ve bu işün çāresin yimek gerek (26a/11)

eger bu işi bilmek dileyeler ben **gizlemeyiserdüm** (57b/12)

avricaķlarımız bisleyüb bālig olub uçurduğumuz vaķt ol tavşancıl **geliser** gözümüze karşı yavricaķlarımız vurub **yyiser** (62a/4)

-(y)AcAK

ol mağara ağzına düşdi ve hergiz ıķık **girecek** yir daķı kalmadı ğuşalanub eyitdiler ‘aceb ne eyleyelüm (3a/4)

hükmi birle āhiret menzilin aldum ve hasenāt ekinin **bıcecek** günüçün gücüm yitdügi kadar (7a/12)

fıkr eylerse kim bizden öñdin gelenlerün hāli ne oldı ve neye değdi pes giri **varacaķ** yiri sinle **olacaķdur** anı ‘imāret kıлмаğa meşğul ola ve dünyā kesbin āhiret ‘imāretine şarf eyleye (10a/3-4)

yol urdılar nice müsülmānlaruñ mālın aldılar ‘āķıbet işledükleri işün cezasın **bulacaķ** vaķt (18a/11)

alnuñ **tağlayacaqlardur** nite kim qurānda buyurur (18b/9)

ve ādemī kime dirler ve anlaruñ cānu kaçdur ve girü qanda **varacaqlardur** (25a/1)

varacaql yiri gayb ‘āleimidür ki sevāb u ‘iḳābdur andan dīv eyitdi bu dört ‘anāşır ne düzene kıldılar (25a/11)

oldıysa bunca hūneri var ve **begenecek** hıżmeti vardur bu qadar zecr daḳı aña kāfıdūr ḥoz pāzişāh (27a/8)

olurısa fursatdur **diyecek** sözi diyem ve eger gönli daḳı qatısa yumşaq geleciler ki müessir ola pāzişāh sem’ine (28a/10)

gezersin eger bir gün ol yidügi çanağa ve bardağa **degecek** olur isen ağacıla başuñ çanağın uvada andan (30a/6)

kim benüm **dögecegüm** ola qalan quşlar arasında anuñ ne ḥürmeti ola çün erüm ḥürmeti eyle ola (34a/13)

yā başındağı devleti ırabilevüz ve bu işüñ şoñına gey nazar itmek gerek anuñ **girecek** ve **çıqacaql** yirlerin (41b/6)

qolayın ve girüb **çıqacağın** bilmezler olmaya biz ummaduğumuza uğrayavuz tedārük çäre birle andan qurtılmağa (43a/14)

ve bilmezüz ki her bir kişi ne **idecekdür** her kim kendü cengī ve işe yarar ola ve düşmen çerisin gen ve yaramaz şana (46a/9)

eydür eger qaçarsam qurtılmazın eger delüğe girürsem **çıqacaql** yolum ala Ol yig kim kendözüm ölüye vuram (56a/3)

bilürsin yiri gögi yaradan teңgri haqqına suç ki işledün saña bağışladum Eger **korķacak** nesne işitdünise (58b/2)

sıgıncağı ve hācetmendler **varacağı** hātırı hōşlığında naķīb resmince öñünñüze düşüb gücümüz yitdünce terbiyet (65b/10)

bihamdillahi her ne kim dirsiz ve nice irşād idersenñ ‘aql **uyacağı** ve cihān ‘āķıllarınñ kıblesidür (66b/1)

ki hemīşe mekār-ı hāste **diñlenecegidür** göñlüm gözi öñindeyidi belki göñlüm yıldan berü menzil dutmışdı (66b/6)

benüm evüm şıfatıdur ammā bir çiftüm var ki oğlancuķlar anasıydı cigeri anlarñ fırāķıyıla yanubdur **getürecegüm** (66b/13)

irişesi olurısañ baña andan tuħfe getürgil saña yitesi nesne virem pīr eyitdi şehā yimişin yidüm imdi **virecegün** vir (67a/13)

1.2.12. Hūrşīdnāme

Eserde yüz on iki –(y)IsAr, altı –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir.

–(y)IsAr

açısarvan senün katunda rāzum
bilürem kim **geçiserdür** niyāzum (692)

dirīgā ne yire kim **gidiserler**
adumı ‘āleme fāş **idiserler** (1534)

i dirīgā bunca hecr ü zecr ü ğam görmüş iken
almadın dādın felekden **virisersin** cān göñül (2743)

güneş hōd gördüğün **gösterdiserdür**

kim örtem dirse mutlak derd-i serdür (3534)

sen itdügün yanuğa **kaısar** mı
ve ya dād ıssı dādın **alısar** mı (4020)

kara dahı anuğcün kaldı nevmîd
ki yüz **göstermeyiser** aña hırşîd (4308)

siyehden gerçi hırşîdi **biliser**
muḥāl ola ki hırşîdi **bulısar** (4311)

eyidüğ kim bizüm yokdur kızumuz
velî **döndürmeyiserdük** yüzümüz (4430)

olar kim bu çeriden **kaısarlar**
başın u ḥānümānun **alısarlar** (4464)

kimüğ kim kıt ola yatı yarağı
söyüniserdurur ‘ömri çerāğı (4475)

boğa at bigi ger kem **çeyneyiser**
velî şāh māt olıcak **oynayısar** (5116)

didi ḥanum ki kuluğ **giriserdüm**
öğüğde anuğ aña **viriserdüm** (5190)

at ile cevşen ile **iriserin**
sürüp meydān içine **giriserin** (5504)

şon oḡtın kim cihāndan **gidiserven**
tapusını velî ‘ahd **idiserven** (5903)

idersen girü ‘ālī devletünde
ger ölmezsem **olisaram** katunđa (6051)

çün girü selāmet **irisersin**
sağlığ ile var uğuruñ olsun (6103)

eger biñ yıl ola ‘ömrün veger yüz
şoñ uci **urısarsın** toprağa yüz (6945)

bu ‘alemden kim umarsa vefayı
haqıkat **bulmayısardur** şafāyı (6954)

viribiyüp ana **şordurısarın**
kime rāzī olur **gördüriserin** (7622)

anı kim il içinde kıla maqbül
olisaruz aña virmege meşğül (7623)

-(y)AcAK

diyeydüm şol sözi kim **diyecekdür**
bilürem şāh kaydın **yiyecekdür** (828)

vezīre eydür i yüzi qara hay
degülsin yüz **ağardacak** turumtay (4460)

dağı şarda ne kim **berkidecek** var
ağup inüp **gelecek gidecek** var (4780)

1.2.13. Cemşīd ü Hurşīd

Eserde otuz –(y)IsAr, üç –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

didi kim var ise bu ol **olısar**
başuma tā hōd andan ne **geliser** (512)

didiler ne diyelüm biz anaña
didi nedür **diyisersiz** vāy aña (530)

gözi yüregüme ol okı urdı
k'ölince **gitmeyiser** āh u derdi (926)

döşerlerse yolumda tīg ü hānçer
yüzüm üzre **varısaram** serāser (1017)

ilerügilere n'itdi bu gerdün
saña dahı **idiser** olma meftün (1049)

şorısar idelüm ne var ise rāz
kılalum kendümize anı hemrāz (1329)

i niçe **görisersin** germ ile serd
i niçe **çekisersin** rencile derd (1367)

geh **urısarsın** arslan ile pençe
gehī kaplañ **idiser** sini rence (1368)

gehī bebr urası durur saña çeng
geh **idisersin** ejderhāyile ceng (1369)

yaķındür kim bu tenhā **olmayısar**
sera perdede pinhān **ķalmayısar** (3317)

cihān işi dilegünçe **olısar**
sa'ādet aduña sikke **ķılısar** (3572)

-(y)AcAK

binecek nedür şabr u mizacı
olur āsān ṭabīb' anuṣ 'ilācı (2352)

degüldür **eglenecek** yir bu menzil
dürişüben dahı yir eyle ḥāsıl (3730)

aṣa ḡarre olup ḡalma yolundan
ıraḡ ḡalma **varacaḡ** menzılünden (4636)

1.2.14. Vesiletü'n-Necāt

Eserde on altı -(y)IsAr, yedi -(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

ger muhammed olmaya idi ayān
olmayısardı zemīn ü āsmān (73)

ulu devlet buldun iy dildār sen
toḡısardur senden ol ḡulḡı hasen (202)

budur ol şultān ki ālemde müdām
günde beş gez **urulısar** nevbeti (224)

budur ol kim **geliser** ḡaḡdan buna
tāc-i izzet birle levlāk hil'ati (225)

bunı seven **bulısar** anda yarın
rahmeti vü rif'ati vü re'feti (230)

anda gördüḡince ol hiḡ aḡl u fehḡ
irmedi **irmeyiserdür** cümle vehḡ (391)

hem beni anlar dağı **görmeyiser**
sohbetüme dünyada **irmeyiser** (547)

kim ölüm **ayırısar** sizden bizi
didi dağı yaş ile toldı gözi (549)

gitdünüz siz bizi kim **okşayısar**
kurreṭ'ül aynī bize kim **diyiser** (622)

-(y)AcAK

toķınacak saçına bād-ı sabā
müşk ü anberden tolar idi hava (316)

gerçi kim isyānumuz key çokdurur
varacak ayruk yirümüz yokdurur (707)

anda **ağlaşacağumuz** analum
bunda anun çün biraz ağlaşalum (689)

anda ne **iltecegün** fikr eylegil
ğussasın bunda iken anun yigil (441)

1.2.15. Hüsrev ü Şirin

Eserde altmış –(y)IsAr, on bir –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

ne göz kim bu cihānda bulmadı nūr
olısar ol cihānda nūrdan dūr (11b-245)

gördün anı ki **göriniser** lāyıkı göze
ħalvet sarāy-ı ħāşda bī çün ü bī çare (22b-528)

dilün depret çü var söze mecālün
bilürsin **qalmayısar** qāle hālün (24a-563)

çü senden **şorısar** her hāq u bātıl
dahılar êtdüğünden olma gāfil (31a-744)

dêdi yiterse şām içre bir oğlaq
kıyāmet şubh benden **şorısar** hāq (31b-757)

bulısarsın bedel zernîhden zer
bu dōrt acı yêrine dōrt gevher (39b-963)

çāq eyle **olısar** husrev göricek
olur dīvāne māh-ı nev göricek (76b-1911)

qurısardur kemānuñı zamane
êriserdür murād okı nişana (141b-3533)

cihān cānın **qılısar** saña teslīm
geliser ayağuna yêdi iqlīm (141b-3534)

‘arabdan **qopısar** bir server-i dīn
ki āfākı **êdiser** nūrı aydın (141b-3539)

gêceler yüklüdür olmadı āgāh
kimesne kim ne **toğısar** sehergāh (148b-3715)

eger biñ yıl urasın hākine yüz
‘ıvaż **olmayısar** biñ biñine yüz (197a-4931)

gelüp yêr **öpiser** söylen sözünüz
qalanın bilmezem bilür özünüz (221b-5553)

-(y)AcAK

pes anlar edicek şuglı ederler

gèdecek demde fāriğ dil gederler (30a-720)

bu ahvāli anuñ-ıla tanışam

olacağun öñin şonın şanışam (58b-1448)

dilinde gèceki ‘ahduñ maqāli

gözinde **olacağ** vaşluñ hayāli (115-2902)

şavāb olur mı ey türk-i hıṭāyī

şaçacağ demde çīn etmek ‘ātāyī (135b-3387)

gèdecek yerde fikr etmek durağı

ol āhirsüz eve eyle yarağı (142a-3549)

kimi açardı **gelecek** sāzdansöz

ki şimden gèrū pīrūz olısar rūz (186b-4663)

gel elden gètdi bil çün **gèdecekdür**

ède gör etmekdin çün **k'èdecekdür** (194b-4866)

bir igne düşse gökden yoğıdı yer

kılıç ucından özge **turacağ** yer (218a-5455)

geçer bir dem bigi çün bu güzergāh

turacağ yer çi hār u çi hargāh (224b-5628)

çü kaldum baht atından şimdi yayak

alursın el **dutacağ** yerde ayak (246a-6172)

ki ey cevher fūrūş u merd-i kāmī

gèdecek vakt oldu dèr dükkānı (273b-6855)

1.2.16. Yüz Hadis Yüz Hikāye

Eserde altmış –(y)IsAr, dokuz –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

şol mālı kim **yimeyisersiz** divşürmeñ şol evdeki **oturmayısarsız** yapmañ (51a/14,15)

anda ebed **kalısarsız** şimdiden anı öğrenüñ (51b/2)

tañrı te’ālā anları beglerden **sorisardur** (55a/1)

anuñ üzerine od **olısar yanısar** (55b/8)

çünki od **olısarmış** niderem ben bunu didi (55b/10)

peygāmbere vahy eyledi ki yā muḥammed nitekim ben saña farīzalarum **şorisarın** halkıla
hoş dirildüñ mi diyü dañı **şorisarın** (57b/3,4)

ya’nī ümmetüm çokluğıyla faḥr **eyleyiserin** (58b/3)

ilāhī beni oda **sürisersin** (61a/12)

şöyle ditrerin kim şoñ namāzum budur ayruķ namaz kılmağa **irmeyiserin** (67b/11)

resül ḥazreti şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur ki hīç biriñüz ‘ameliyile
kırtulmayısar tañrınuñ fażlıyla **kırtulısar** andan ayıtdılar ki yā resūla’llah sen dañı
‘amelüñile **kırtulmayısarsın** (69b/4,5)

beni ḥisāb eyleme **diyiserdüm** (77a/2)

imdi siz dağı öliceğ bu ‘imāret eyledüğünüz yirden çıkup ol ħarāb eyledüğünüz yire **varısarsız** (83b/15)

ol gişiyile ben uçmağda oş böyle **olısaruz** didi (86a/13)

bir nesne kim sağa tağdıre **degmeyiserdür** (87b/11)

tağrı te’ālā uçmağı senüğ ümmetüğe üç bağş eyledi bir bağşı şorusuz ħisābsuz **girisler** bir bağşı geğez şoriyla az ħisābıla **girisler** bir bağşı senüğ şefā’atuğıla **giris** (92a/2,3)

-(y)AcAK

öküzüğ dağı ayakların **başacağ** yir bulmadı (52a/14)

daş **duracağ** yir yoğıdı (52b/1)

dükelin tağrı te’ālā sizden **şoracağdur** (54b/15)

virecek ħiç nesnesi bulunmadı (67a/9)

namāz **ķılacağum** yire gelürin bir dem otururın (67b/7)

imdi öğüt **đutacađ** ādemlere uşbu ķadar öğüt yiter (87b/12)

tağrı ħazretinde **duracağum** ağarın ķayğum çok olur (88b/7)

ne ħürmet **idecek** nesnedür (100b/2)

buyurdı kim ne kim oldıyısa dağı ne kim **olacağısa** cümlesini yaz (107b/13)

1.2.17. Tazarru’nāme

Eserde on altı –(y)IsAr, yedi –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

olmayısar durur dilin felekī
tā derūnun ki olmaya me lekī

menzili ola çün sarāy-i hamel
başlayısar hezār türlü amel

sen olursun o dem bīzār benden
dün ü gün **kılısarsın** zār benden

bilirim çalışmadım ben hizmete
yüzü kara **varısaram** hāzrete

ķoparısar bunu avāsıf-i ‘aşķ
ķapısardır bunu havātıf-i ‘aşķ

kim yok etmezse vücūdu zıllını
ķörmeyiserdir hāķķın ol nurunu

her kim dünyā ķiştizārında rāhatlık tohmını ekti bī-rāhatlık **ķötürüser**
her kim gönül bāğında ārām ağacın dikti bī-ārāmlık **bitiriser**

düşüne göre ta’bīrin **ķörüser**
hayāle göre te’vīlin **bulusar**

ārız olsa gerek tavārık-ı aşķ
berk **urusar** durur bevārık-ı aşķ

muhtarib durduğuma budur sebeb
bilmezem kim **nolusar** hālīm aceb

ki yarın āteş **olusar** mekānın
yanınca hemrehin miskīn cānın

-(y)AcAK

cemī-i mükevvenāt-i sâbika ve lâhikanın
ve cümle-i mevcûdât-i müteâkıbe ve mütelâhikanın
sevâd-i ademden beyâz-i vücûda **gelecek**

kitâbu'llâhtan sonra **okunacak** kitâb onun kitabıdır

ilâhî **tayınacak** yerde kolum tut

ilâhî her yüzde hüveydâsın hemîn **bağacak** göz gerek

ihtiyâr ile saîd **olacağın**
nefse uyup yâ baîd **olacağın**

hayret aldı içim ü taşım benim
bilmez oldum ben benim **nedeceğim**

1.2.18. Sehi Beg Divanı

Eserde altı -(y)IsAr, dört -(y)AcAk şekli tespit edilmiştir. -(y)IsAr şekli beş beyitte aynı fiile aynı şekillerde eklendiğinden yalnızca bir tanesi gösterilecektir.

-(y)IsAr

şerbet-i dil leb-i ḥabîb **olısar**
derdüme emsem ol ṭabîb **olısar** (83a-1)

âḥir ki ḡamuṅ cismümi ḥāk **idisir** iy dōst
sînümde sinemden ide bâri güzer iy dōst (66a-1)

-(y)AcAK

meclisün̄de ‘acabâ zühre-i zehrâ ne çalar
mutribün̄ çeng ele alup **idecek** kıl ile kâl (31b-24)

itlerün tutup **kapacak** yer bulmaz bendeyi
âdemîlik eyleyüp gösterdi çok hürmet başa (62b-4)

zehr-i ğam-ı cānānı çekerse n'ola 'āşık
ey haste ciger dil bilür ol **yiyecek** aş (132b-2)

şimdi kim hüsnu kemālin buldı çağ
luṭf u ihsāu **dinecek** çağ idi (138b-7)

1.2.19. Şerh-i Divan-ı Hāfız

Eserde yüz otuz beş –(y)IsAr ve yüz kırk yedi –(y)AcAk şekli tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

ancılayın nāfe ki şabā ol nāfeyi ṭurra-i cānāneden **açısardır** (4a)

ke'enne bizim ḥābālūd ve ḥābnāk ṭālī'miz **uyanısardır** (8a)

ol zamān ḥod gelür ki adımız hergiz anılmaz, ya'nī ölürüz ve nām u nişānımız defter-i
kā'inātdan mahv **olisardır** (10a)

neḥāhī yāft **bulmayısarsın** dimekdir (17a)

bildim ki ıṣḫ u muḥabbet zelīḥāyı pāklik ve perhīz kārlık perdesinden **çıkarısardır** (18a)

inşā'a'llāhu te'ālā murād **bulısaram** (33a)

şoḡra ki velīkin didi işiden zann eyler ki bunı zemm **idiserdır** (34a)

cānāna didim ki seniñ cevır ü cefāñ elinden şehirden **gidiserem** (57b)

ne ḥāhend nuvişt **yazmayısarlar** dimekdir (73a)

gel ki seniñ zülfün ucıyla ahd u peymân **bağlayısaram** ki başım giderse ayağından başım kaldırmayam (104a)

-(y)AcAK

niteki bā kâfiyesinde şubh-ı devlet gâzelinde geçmişdir ve niteki şîn kâfiyesinde **gelecekdir** inşâ'a'llāhu te'ālā (90b)

nergisdân nergis **duracak** yer (140b)

ey hâfız, delü gönjinden şikâyet ya'nî **bağlayacak** delü gönül çok kankı birin bağlayayındır (130a)

şâh şucâ zamânıdır ve hikmetle şerî'at icrâ **olunacak** devirdir ya'ni adl u dād zamanıdır (122a)

mekke-i mükerreme yerinde kırmızı yâkütünden bir ma'bed var idi mekke gibi tûfân **olacak** zamânda âsumâna ref oldu ve hâzret-i ibrahîm peygamber mekke-i mükerremeyi anıñ yerine binâ eyledi (115b)

merhale **konacak** yer (96a)

hâşılı dimâğımda naşihat **şıgacak** yer yok (59a)

mesned ism-i mekândır **taayanacak** yer ma'nāsına ammā bunda makām ve qarārgāh murâddır ya nî felek-i rābi ki felek-i şemsdir hürşid güneşdir tekyegāh **taayanacak** yer dimekdir (52b)

ya'nî seniñle **söyleşecek** dakîka değil (141b)

herkes birer köşeye **çekilecek** zamândır ki (138b)

efsûn hîle ve mekr ve okuyup **üfürecek** (66a)

ya'nî kimse kimseye vefâ **eylemeyecek** zamānda ol lûlîniñ 'ışkı ve muhabbeti benim t̃alibimdir (50b)

1.2.20. Ahvāl-İ Kıyāmet (16.yy)

Eserde -(y)IsAr şekli altı yerde, -(y)AcAK şekliyse on dört yerde tespit edilmiştir.

-(y)IsAr

açada **olısardur** (12a/1)

harāb **olısardır** ve ni'metleri bîḥad **olısar** ve bınarlar (19a/10)

siz kāfirlersiz ebedel ābād **kalısarsız** dēyeler ve dahı (58b/12)

niçün baña cümleden öñdin ḥisāb **olısardur** dedi (32b/12)

bunlar şol kolda **kopısarlardur** ve ol gün ḥisāb yerine geleler (39a/10)

cümle 'ömri oldukça şöyle **geçiserdür** (13a/9)

-(y)AcAK

yègirmi altıncı bāb uçmak ve tamu **duracaḵ** yèri (1b/6)

kaṭṭānedür deccāl mel'ūn kaṭṭaneden **toḡacaḵdur** (8a/13)

altıncı bāb tamu **turacaḵ** yer şıfatın beyān eder (55b/10)

şallallāhu 'aleyhi ve sellem gölgesi veyā şadaḵa gölgesi **olacaḵdur** (34a/1)

ḥudā ya bileydim cān acısı ve nez'i böyle **olacaḡın** 'özr dileyeydim (21a/3)

'aşıleri tamuya **sürecekleri** şıfatın beyān eder (3b/1)

yāfes oğlanlarındandır ve bunların zamānında **yēyecek** nesne bulunmaya (17b/9)

çıka ni'metleri **yēyecek** ve şuları **içecek** (19a/11)

ni'met ola ve hēc yaradılmışdan ol ni'metleri **yēyecek** kimse olmaya (21b/3-4)

seçilecek gündür dēyicek cebrā'īl 'aleyhisselāma (24a/12)

zamān peygamberi muḥammed muṣṭafā ṣallallāhu 'aleyhi ve sellem **binecektir** dēye (25a/6)

bedbaḥtlar bu gün 'özür **dileyecek** (35b/13)

ṭamuya **sürecekleri** şıfatın beyān eder (41b/13)

ve **binecegi** kızıl yākūtdan ola, kulaqları başı zebercetden (23a/13)

1.2.21. Et-Teshil Fi't-Tıbb

Eserde –(y)IsAr şekline rastlanmamıştır. –(y)AcAk şekline ise otuz yerde rastlanmıştır.

uyḥu çok gelmek ve çok gerinmek ve çok esnemek ve kan **alacak** yirleri (2b/14)

tağayyūr **eyleyecek** nesne za'ferān gibi tereler gibi yimemek gerek (4a/5)

eylemeyeler **belinleyecek** ve **korakacak** nesnelerden sakınalar ḥōş қоқulu (10b/6)

sucaḵ ola ılıcaḵ su içinde oturdalar **doğıracaḵ** vaktin nefesin duta (11b/5)

ḵatalar **gelecek** gün doğmadın içüreler pes eger geḵ 'amel iderse (12b/13)

adım yūriye müshil **içecek** sovuḵ suyile istincā eylemeye belki issi (15b/5)

ısladacaḡın ısladalar yoguralar yaṣşı yaṣşı birer direm ağır ḥablar eyleyeler dil (36a/5)

muğliyy munzicile ısıcaqla ezeler içüreler **yatacak** vaktin gülbeşeker (40a/8)

issi suya koyalar mālīḥulyā fāsīd fikirler eylemek ve **ķorkmayacak** nesnelerden (42b/12)

alıcak ḥōş gelmek sovuķ su **dutacak** ağrısı artmaķdur (47a/13)

olursa ferāric şōrvāsın içüreler ḥarāret tamām **gidecek** (51a/5)

direm kıyruķ yağı kıatup uralar **düşecegise** düşer **dağılacığısa** dağıdır ve bışmış şōğan ve ḥamır daḥı bışürüp ḥıyārşenber balile tatlu bādām yağı urmaķ daḥı **dağıdacığısa** dağıdır **açacağı** açar (66b/3-5)

üç yüz dirhem zeyt yağı ol otlar kim **dögülecekdür** dögesin (74b/11)

eridecekdür eridüp **dögecegin** dögüp zeyt yağıla kıaynadalar (75b/12)

dögülecegin dögüp ve **ışlatacağın** ışladasın ve yoğurasın (82a/7)

çürük çatāl **olacak** olursa iki demürle kıaldurasın (94b/12)

gevşeldesin ve anuñ ‘ilācı oldur kim anuñ **yiyecek** ta’āmı ter ola çıynemege (95b/9)

yırleşdüresin ve yarası **dikilecegise** dikesin ve çekici merhem (97a/7)

uvanduğı vaķt şākırdısı **olacāķ** omuzuñ gibi ve kışa (101a/7)

ikisini bile **şaracak** ol řāğ yiri kıımıldanıcaķ ol ḥasta yiri (102a/2)

ve **şınacağı** nesneden çıkār ve řınmāz ammā šōyle vākı’ olsa (103a/11)

ve çıkūğunı iglendürmeyüben **arınacağı** varısa ayrıtlayāsın ve **şaracağı** varısa şarasın ve **çekecegi** varısa çekesin muḥařřal (103b/10-11)

1.3. Eserlerdeki Ekleşme Örneklerinin Karşılaştırılması

-(y)IsAr ve -(y)AcAK şekillerindeki ekleşmeler birbirinden farklı olanlar ve aynı olanlar olmak üzere tasniflenmiştir. Bu şekillere eklenen zaman ve şahıs eklerinin farklılık göstermekle birlikte kimi yerde aynı şekilde kullanıldığı da görülmüştür. Özellikle Ahvāl-i Kıyāmet adlı eserde birçok defa -(y)IsAr ve -(y)AcAK ekleri aynı yerde telaffuz edilen unsurları farklı olacak şekilde kullanılmıştır. 13. yüzyıl eserlerindeki örnekler şu şekildedir:

yaradılmış cemī‘i **öliserdür**

kalısardur hemān ol ferd u rahmān (ÇN-32)

su’ āl **eyleyiserler** êtdüğünden

dutar a‘zālaruñı anda lertzān (ÇN-34)

dirīgā **yatısaruz** sını içinde

geçiser üstümüzden neçe ezmān (ÇN-67)

oldı āhır ol senüñ kardaşuñ

görisersin hoşdurur senüñ işüñ (YZ-38a-1102)

oķ ırmeyen yire iniser güneş

‘ālemi **yandıracaķdur** bu ateş (Ahv.Kıy.-127)

öl	-	Ø	-	iser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dür	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
eyle	-	Ø	-	iser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	ler
yat	-	Ø	-	ısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	u	+	z
gör	-	Ø	-	iser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	si	+	n
yandır	-	Ø	-	acaķ	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø

Tablo 1: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (13.yy)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

14. yüzyıl eserlerindeki ekleşmeler aşağıdaki gibidir:

vaşluñ senüñ sîmurğ ıla hem kîmyâdur ʔâşıkā

bulmayısardur vaşluñı fikr-i muḥāle düşmesün (GN-54b-84-3)

niçe bu ḥasret ile **olısaruz** düni günü

gel ki bir senüñ ile dest derāğüş idelüm (GN-51a-72-4)

iş bu ecel şerbetini elbet **dadısarsın**

dadışuna şek yokdur şimdi anı datdun tut (YN-17-9)

çünkü gördüm **gidiserven** ben daḥı / aç gözün ḡalmayısarsın sen daḥı (GN-10455)

eydiserem vasfını ol kişinüñ / kim cihānda misli yokdur işinüñ (GN-6003)

cühüd ol didüğine dutdı boyun

ne bilür kim **oynayısardı** oyun (SN-3046)

eger bu işi bilmek dileyeler ben **gizlemeyiserdüm** (MN-57b-12)

eyidün kim bizüm yokdur kızumuz

velî **döndürmeyiserdük** yüzümüz (HN-4430)

eger biñ yıl ola ‘ömrün veger yüz

şoñ ucu **urısarsın** toprağa yüz (HN-6945)

çu elden **çıkacakdur** gözünî aç

bu dünya sevgüsini yabana saç (KE-16b-326)

çünkü kişi **ölecekdurur** yakīn

pes nedür dünyayıçun bu kibr ü kīn (İN-5776)

alnuñ **tağlayacaklardır** nite kim qurānda buyurur (MN-18b-9)

görecek yirdurur ol dahı iy yār

veli hayli ırakdur ol yire şar (KE-15a-289)

bul	-	ma	-	yısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
ol	-	Ø	-	ısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	u	+	z
dad	-	Ø	-	ısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	sı	+	n
gid	-	Ø	-	ıser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	ve	+	n
eyd	-	Ø	-	ıser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	e	+	m
oyna	-	Ø	-	yısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	di	+	Ø	+	Ø
gizle	-	me	-	yiser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	dü	+	Ø	+	m
döndür	-	me	-	yiser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	dü	+	Ø	+	k
ur	-	Ø	-	ısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	sı	+	n
çık	-	Ø	-	acağ	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
öl	-	Ø	-	ecek	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	ur	+	Ø	+	Ø
tağla	-	Ø	-	yacak	+	Ø	+	lar	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
gör	-	Ø	-	ecek	+	yir	+	Ø	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	ur	+	Ø	+	Ø

Tablo 2: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (14.yy)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

15. yüzyıl eserlerindeki ekleşmeler şunlardır:

didiler ne diyelüm biz anaña

didi nedür **diyisersiz** vāy aña (CH-530)

i niçe **görisersin** germ ile serd

i niçe **çekisersin** rencile derd (CH-1367)

çü ayrılık bîgâne **idiserdi**

n'olaydı olmasa bu âşinâyı (CH-3233)

göreyim bir dahı ol yāranları

kim dahı **görmeyiserem** anları (VN-546)

bize ger rahmet kıl u ger oda yak

gitmeyiserüz kıpundan bir ayak (VN-708)

çünkü od **olısarmış** niderem ben bunu didi (YHYH-55b/10)

dükelin tañrı te'ālā sizden **şoracağdur** (YHYH-54b/15)

tañrı hāzretinde **duracağum** añarın kayğum çok olur (YHYH-88b/7)

di	-	Ø	-	yiser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	si	+	z
gör	-	Ø	-	iser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	si	+	n
id	-	Ø	-	iser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	di	+	Ø	+	Ø
gör	-	me	-	yiser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	e	+	m
git	-	me	-	yiser	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	ü	+	z
sor	-	Ø	-	acağ	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dur	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
dur	-	Ø	-	acağ	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	u	+	m

Tablo 3: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (15.yy)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tabloda yer almayan “**olısarmış**” ekleşmesi şu şekildedir:

ol – Ø – ısar + Ø + Ø + Ø + Ø – Ø – mış + Ø + Ø + Ø + Ø – Ø – Ø + Ø + Ø

İncelenen tüm metinler içinde yalnızca Yüz Hadis Yüz Hikaye adlı metinde böyle bir şekil bulunmuştur.

16.yüzyıl örnekleri şunlardır:

ey sākī bākī kalan meyi getir ki cennetde **bulmayısarsın** (ŞDH-17a)

inşā’a’llāhu te’ālā murād **bulısaram**(ŞDH-33a)

hīçbir zamānda anı ayık **bulmayısarlardır** (ŞDH-58a)

siz kāfirlersiz ebedel ābād **kalısarsız** dēyeler ve dahı (AK-58b/12)

niteki inşā’a’llāhu te’ālā tafşīli maḥallinde **gelecektir** (ŞDH-146b)

eridecekdür eridüp dögecegin dögüp zeyt yağıla kaynadalar (Tes-75b-12)

bul	-	ma	-	yısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	sı	+	n
bul	-	Ø	-	ısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	a	+	m
bul	-	ma	-	yısar	+	Ø	+	lar	+	Ø	+	dır	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
kal	-	Ø	-	ısar	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	Ø	-	Ø	-	Ø	+	sı	+	z
gel	-	Ø	-	ecek	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	tir	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø
erid	-	Ø	-	ecek	+	Ø	+	Ø	+	Ø	+	dür	-	Ø	-	Ø	+	Ø	+	Ø

Tablo 4: Tespit Edilen Örneklerin Ekleşmeleri (16.yy)

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Metinler incelendiğinde genellikle telaffuz edilmeyen bir zaman ve şahıs ekiyle bitimlilik sağlanmış ancak tablolarda da gösterildiği gibi telaffuz edilen şekiller de mevcuttur. Eski Anadolu Türkçesi döneminin tamamında cevheri ek fiil olarak +Dİr şekli tüm metinlerde kullanılmıştır. Geniş zaman eki olan -Ir şekli yalnızca 14. yüzyıl eseri olan

İskendernâme’de “ölecekdurur” olarak görülmektedir. –(y)IsAr şekilli örneklerde ise bu ek telaffuz edilmemektedir. -DI ekine baktığımızda 14. ve 15. yüzyıllarda yine yalnızca –(y)IsAr şekliyle birlikte kullanılmaktadır. –(y)AcAK şekliyle birlikte kullanımına incelenen eserlerde rastlanmamıştır. Şahıs ekleri incelendiğinde, yukarıdaki örneklerde tespit edilen şekiller +vAn, A/Im, +sIn, +Iz, +sIz, +lAr olmakla beraber yüzyıllar ilerledikçe eklerdeki çeşitlilik ve kullanım sıklığının arttığı görülmektedir. +vAn şekli sadece 14. yüzyılda karşımıza çıkmakta ve aynı metin içinde işlevi karşılayan başka eklerle de kullanılmaktadır. Garībnâme’deki “gidiserven” ve “eydiserem” örneklerinde olduğu gibi. Karşılaşılan sonuçlardan biri de “-mİş” ekinin yalnızca 15. yüzyılda “olısarmış” şeklinde bulunduğu.

Değerlendirme

Eski Anadolu Türkçesi döneminde –(y)IsAr ve –(y)AcAK eklerinin nöbetleşme durumunu incelediğimiz bu araştırmanın amacı kapsamında farklı yüzyıllardaki eserler titizlikle incelenmiş ve bu eserlerdeki –(y)IsAr ve –(y)AcAK kullanımı belirlenmiştir. Bulgular 13. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar –(y)AcAK şeklinin kullanımında düzenli bir artış gözlemlendiği, –(y)IsAr şeklinin ise azaldığı ve yerini –(y)AcAK şekline devrettiğini göstermektedir. Bu dönem içinde –(y)IsAr şeklinin kullanımının azalması ve nöbeti devretmesi dildeki ek kullanımı ve tercihleri açısından önemli bir değişimi işaret etmektedir. Özellikle 13. ve 14. yüzyıllarda –(y)AcAK şeklinin bulunmadığı, 16. yüzyılda da –(y)IsAr şeklinin bulunmadığı bir eserin olması dikkat çekicidir. Bu, ilk yıllarda –(y)AcAK şeklinin kullanımının az olduğunu buna karşın –(y)IsAr şeklinin daha yaygın olarak tercih edildiğini açıkça göstermektedir. Yıllar geçtikçe –(y)IsAr kullanımının terk edildiği ve tercih edilen şeklin –(y)AcAK olduğu ulaşılan sonuçlardandır. Çalışmanın geniş bir zaman dilimini kapsaması ve birçok eserin incelenmesi, güvenilir ve kapsamlı sonuçların çıkarılmasına olanak tanımaktadır. Bu, –(y)IsAr ve –(y)AcAK şekillerinin kullanımındaki değişimleri ve gelişimleri daha iyi anlamamızı sağlayacaktır.

SONUÇ

Çalışmamızın amacına yönelik olarak Eski Anadolu Türkçesinden seçilmiş eserlerde yapılan taramalar neticesinde ulaştığımız sonuçlar kronolojik olarak şu şekildedir:

1. İncelenen eserlerin birçoğunda her iki şeklin $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ kullanıldığı hatta bazılarında bu şekillerin aynı beyitte kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra $-(y)AcAK$ ekini içermeyen iki eser, $-(y)IsAr$ ekini içermeyen bir eser tespit edilmiştir. $-(y)AcAK$ ekinin kullanılmadığı eserler 13. yüzyıl içinde ve 14. yüzyılın başındadır. Araştırma sonucunda giderek artan bir kullanım şekli tespit edilmiştir.

2. 13. yy eserlerinden olan Çarḥnāme’de on iki beyitte on yedi $-(y)IsAr$ şekli, iki beyitte $-(y)AcAK$ şekli tespit edilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi döneminin başlarında yazılan bu eserde bu eklerin birlikte bulunması bu dönemde Türk dilinde eş zamanlı olarak kullanılan farklı şekillerin varlığını ve dildeki morfolojik çeşitliliği ortaya koymaktadır. Ancak iki şeklin metin içindeki oranına baktığımızda bu çeşitliliğin yeni başladığını görmekteyiz.

3. Yūsuf u Zelīhā eserinde $-(y)AcAK$ şekline hiç rastlanmamıştır. İşlevin bulunduğu sekiz yerde yalnızca $-(y)IsAr$ şekli kullanılmıştır. Yazarının 13. ve 14. yüzyıllarda yaşadığı düşünülmektedir. Üzerinde çalışılan eserin istinsah tarihi 16. yüzyıl olsa da yalnızca eski şekil kullanılmıştır. Bu eser, Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş dönemine ait özellikleri barındırması ve ağız özellikleri, deyimler, arkaik sözcükler bakımından zengin olmasıyla, dönemin en karakteristik eserlerinden biri olarak kabul edilir. Ayrıca, 13. yüzyıl eserlerinin bazılarında karşılaştığımız $-(y)AcAK$ ekinin bu eserde bulunmaması da bu görüşü pekiştirir.

4. Ahvāl-i Kıyāmet de Şeyyad Hamza’ya ait bir eserdir. Eserde otuz üç beyitte $-(y)IsAr$ şekli tespit edilmiştir. Dokuz beyitteyse $-(y)AcAK$ tespit edilmiştir. Ancak eserin telif tarihinden sonraki yıllarda istinsah edildiği ve başka bir yazar tarafından beyitlerin değiştirildiği ve beyit eklendiği düşünülmektedir. $-(y)IsAr$ ve $-(y)AcAK$ şeklinin aynı beyit içinde görüldüğü örnekler mevcuttur; “oḡ ırmeyen yire **iniser** güneş/‘ālemi yandıracaḡdur bu ateş” (Ahv.Kıy./127), “çaḡırısar baş açuḡ yalın ayak/gel baḡa bin **diyecekdür** ol burāḡ” (Ahv.Kıy./237). Bulunan $-(y)AcAK$ şekilli örneklerin sonradan eklenen veya değiştirilen beyitlerden olması muhtemeldir. Çünkü yazarın bu çalışmada incelenen bir diğ er eseri olan Yūsuf u Zelīhā’da yalnızca $-(y)IsAr$ şekli kullanılmıştır.

Ancak elbette eserin tam yazılış tarihi de bu konudaki etkenlerden biri olabilir. Bir yüzyılın başından sonuna kadar geçen sürede değişimler gerçekleşebilir.

5. Hoca Dehhāni Divanı'nda on beş beyitte –(y)IsAr şekli tespit edilirken –(y)AcAk şekline rastlanmamıştır. İncelenen eserler arasında 14. yüzyılda –(y)AcAK şeklinin kullanılmadığı tek eser budur. 14. yüzyılın başında yazılmıştır.

6. Yunus Emre'nin iki eserinden biri olan Risāletü'n-Nushiyye adlı eserde on iki beyitte –(y)IsAr bir beyitte –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. Buradaki “eyā uşlu kişi sen bir haber vēr/nerede var bize **gizlenecek** yer” (RN/24v5) beyitini aldığımız çalışma Fatih nüshasıdır. Ancak başka nüshalarla karşılaştırma yapılan çalışmalarda bu beyitin “gizlenesi” şeklinde okunduğu da görülmüştür.

7. Yunus Emre Dīvanı'nda seksen altı yerde –(y)IsAr yalnızca iki yerde –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. İki beyitte de tahmin-bildirme alt işleviyle kullanıldığı görülmektedir. Yunus Emre'nin 14. yüzyılın başlarında yazdığı iki eserde de çok az sayıda kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebi nüsha farkları olabilir tabii Risāletü'n-Nushiyye'de de olduğu gibi.

8. Garībnāme'de çok büyük bir fark hemen göze çarpmaktadır. Yalnızca bir yerde geçen –(y)AcAK şekli bir beyit içinde değil bāb başlığında yer almaktadır. Bu eserin de 14. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülürse –(y)AcAK şeklinin konuşma diline yeni girmeye başladığı ve henüz sanat kaygısı güdülen eserlerde yer alamadığı sonucu çıkarılabilir.

9. Kitābu Evsāf-ı Mesācīdi'ş-Şerīfe eserinde iki beyitte üç –(y)IsAr şekli, dört –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. Yazarı Ahmet Fakih'in 13. yüzyıl içinde öldüğüne dair bilgiler vardır. Eserin de tam tarihi bilinmemekle beraber dil hususiyetleri sebebiyle 14.yüzyıl eseri olarak kabul görmektedir. İstinsah tarihinin 14. yüzyılda olması buna sebebiyet vermiş olmalıdır. Nitekim taranan eserler arasında 14. yüzyıl içerisinde, sekiz eser arasında –(y)AcAK şeklini sayıca daha fazla barındıran iki eserden biridir.

10. Süheyl ü Nevbahār'da doksan yedi –(y)IsAr, altı –(y)AcAK olmak üzere büyük bir fark tespit edildi. Dönemin diğer eserlerine bakıldığında yavaş yavaş –(y)AcAK şeklindeki artışın başladığı gözlemlenebilir. Ancak Süheyl ü Nevbahār eserinin hacmine bakıldığında tam bir geçiş söz konusu değildir.

11. İskendernāme'de elli dört –(y)IsAr ve on sekiz –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. İşlevin kullanıldığı beyitlere genel olarak baktığımızda –(y)AcAK oranı %25'lik bir

kısmı oluşturuyor. Bir önceki eserimiz olan Süheyl ü Nevbahār’da bu oran yaklaşık %6.2 gibi bir rakamdı. Yüzyılın sonlarına yaklaştıkça –(y)AcAK kullanımı arttığı görülmektedir.

12. İncelenen eserler arasında 14. yüzyıl eseri olan Marzubannāme Tercümesi’nde sekiz –(y)IsAr ve yirmi bir –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. Eser mensur bir metindir. 14. yüzyıl içerisinde –(y)AcAK şeklinin daha fazla görüldüğü iki eserden biridir. Kitābu Evsāf’a göre buradaki fark çok daha büyüktür. Eserin mensur olması bize şunları gösterebilir; sanat kaygısından uzak yazıldığından henüz yazı dilinde çok yaygınlaşmayıp öncelikle konuşma dilinde kullanılan bir –(y)AcAK şekli daha fazla tercih sebebi haline gelmiş olabilir.

13. Marzubannāme gibi Şeyhoğlu Mustafa tarafından yazılan bir diğer eser olan Hurşīdnāme’de yüz sekiz beyitte –(y)IsAr, üç beyitte altı kez olacak şekilde –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. 14. yüzyılın sonlarına yaklaşırken yazıla eserde bu iki şekil arasındaki farktan anlıyoruz ki dile yerleşmiş bir –(y)AcAK şekli henüz gözlemlenemez. Yüzyılın başıyla kıyaslandığında çok büyük bir fark görülmemektedir. Aynı yazarın bir önceki maddede taranan Marzubannāme adlı eserindeyse –(y)AcAK şekli sayıca fazla karşımıza çıkmaktaydı. Burada o eserin nesir bir eser olması sebebiyle ulaşılan sonucu destekler nitelikte bir bulgu kaşımıza çıkmaktadır. Aynı yazar nesir şeklindeki bir metinde –(y)AcAK morfemini daha fazla kullanmışken sanat kaygısı daha yüksek olan şiir şeklindeki metinde –(y)AcAK morfemine daha az yer vermiştir.

14. Cemşīd ü Hurşīd 15. yüzyılın başlarında yazılmıştır. Eserde otuz –(y)IsAr üç –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. Yine Ahmedī’nin yazdığı İskendernāme ile kıyaslandığında İskendernāme 14. yüzyılda yazılmış olmasına rağmen oran olarak daha fazla –(y)AcAK barındırır. Ancak bu eser yüzyılın hemen başında yazılmıştır. 14. yüzyıldan 15. yüzyıla geçerken çok büyük ve keskin bir artış zaten beklenmeyen bir durumdur.

15. Vesīletü’n-Necāt’ta da çok büyük bir artış gözlemlenmemiştir. İşlev yirmi kere kullanılmıştır ve on altısı –(y)IsAr dördü –(y)AcAK şeklindedir. Tarih olarak kendinden önceki eserden yani Cemşīd ü Hurşīd’den çok uzak değildir. Bu eser de 14. yüzyılın başlarında yazılmıştır. Yine de oranlarına baktığımızda Süleyman Çelebi’nin Vesīletü’n-Necāt’ta %25 oranında bir –(y)AcAK şekli tercih etmiş olduğu görülmektedir. Bir önceki eserde bu oran %10 olarak karşımıza çıkmıştır. Artışların devam ettiği anlaşılmaktadır.

16. 15. yüzyılın ilk yarısında tamamlandığı düşünülen Hüsrev ü Şîrin’de –(y)IsAr şekli altmış, –(y)AcAK şekliyse on bir kez tespit edilmiştir. –(y)AcAK şekline geçişin henüz tamamlanmaya yakın olmadığı görülmektedir.

17. Erzurumlu Darîr’in yazmış olduğu 15. yüzyılda istinsah edilen eser incelendiğinde –(y)IsAr şekli altmış, –(y)AcAK şekli dokuz kez tespit edilmiştir. İncelenen bir önceki esere bakıldığında nöbetleşme konusunda bir farkın olmadığı –(y)IsAr morfeminin hala aynı seviyede seyrettiği görülmektedir. Mensur şekilde yazılan eserlerde dahi –(y)AcAK morfeminin kendini tam anlamıyla gösteremediği sonucundan hareketle istinsah edildiği dönemde yeni şeklin henüz çok yaygın olmadığı fikrine varılabilir.

18. 15. yüzyılın ikinci yarısında vefat ettiği düşünülen Sinan Paşa tarafından yazılan Tazarru’nâme’de on altı –(y)IsAr şekli yedi –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. Eser biçimce nazım nesir karışıktır. Bulunan örneklerin neredeyse yarısı –(y)AcAK olarak kullanılmıştır ancak bulunan yedi örnekten dört tanesi nesir kısmındandır. Kalan üç beyitteyse ol-Ø- ve et-Ø- fiilleri ile kullanılmıştır. Bu da bize gösteriyor ki sanat kaygısı duyulan eserlerde hala fazla yaygınlaşmış değilken nesir şeklindeki yazılar konuşma diline biraz daha yakın olduğundan kullanımı bu noktalarda fazlalaşmıştır.

19. 16. yüzyıla gelindiğindeyse görülüyor ki incelenen eserlerin çoğunda –(y)AcAK şekli daha fazla kullanılmaktadır. Bu yüzyıl içinde incelenen eserlerden biri olan Sehi Beg Dîvanı’nda altı –(y)IsAr, dört –(y)AcAK şekli tespit edildi. Ancak –(y)IsAr şekli yalnızca ol-Ø- ve et-Ø- fiilleriyle kullanılmıştır. –(y)AcAK ise dört beyitte de farklı fiillerle (et-Ø-,ye-Ø-,din-Ø-,kap-Ø-) birlikte kullanılmıştır.

20. Sûdî’nin Şerh-i Divân-ı Hâfız isimli eserine bakıldığında yüz otuz beş –(y)IsAr, yüz kırk yedi –(y)AcAK şekli karşımıza çıkmaktadır. Şairin 16. yüzyılın sonlarında vefat ettiği bilindiğine göre 16. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış bir eser olduğu kabul edilebilir. –(y)AcAK şeklinin kullanımı artık daha fazla olmaya başlamıştır. Bu da ekin iyiden iyiye yazı diline yerleşmeye başladığının hatta –(y)IsAr şeklinin –(y)AcAK şekline nöbeti devrettiğinin göstergesidir.

21. 16. yüzyıl döneminde yazılmış bir Ahvâl-i Kıyâmet incelemesi yapılarak eserdeki söz konusu ekler tespit edilmiştir. Eserde altı –(y)IsAr şekli, on dört –(y)AcAK şekli tespit edilmiştir. Eserin müellifi bilinmemektedir. Dil hususiyetleri sebebiyle 16. yüzyılın sonlarında yazıldığı düşünülen eser Eski Anadolu Türkçesi döneminden Osmanlı Türkçesine geçiş eseri olarak nitelendirilmiştir. Bu eserde –(y)AcAK şeklinin –(y)IsAr

şeklinden iki kat fazla olduğu saptanmıştır. Diğer yüzyıllarla karşılaştırıldığında iki şeklin kullanım sıklığında büyük bir değişim görülmüştür. Yine de -(y)IsAr kullanımı tam olarak terk edilmiş değildir.

22. 16. yüzyıl içinde incelenen eserlerin sonuncusu Et-Teshil Fi't-Tıbb adlı müellifi Hacı Paşa olan eserdir. İncelenen eserler arasında -(y)IsAr şeklini kullanmayan tek eserdir. Eserin tamamında -(y)AcAK şekli tercih edilmiştir. Eser nesir olarak kaleme alınmıştır. 16. yüzyılın sonlarında yazılmış olan bu eserle görüyoruz ki artık -(y)IsAr şeklinin -(y)AcAK şekline devri en azından bu eser için gerçekleşmiştir.

Bu eserlerden işlev için sadece -(y)IsAr şeklini tercih eden, içinde -(y)AcAK bulunmayan iki eser vardır. Biri 13. yüzyıl eserlerinden Yūsuf u Zelīhā diğeri 14. yüzyılın başındaki eserlerden Hoca Dehhāni Divanı'dır. Ancak Hoca Dehhāni Divanı'ndan sonraki eserlerde de büyük bir artış görülmemiştir. -(y)AcAK şekli eserlere kademeli olarak giriş yapmış ve tamamen yerini alması yüzyılları bulmuştur. 15. yüzyılda da ani bir patlama yaşamadan birbirine yakın oranlarla devam edilmiştir. 16. yüzyıla gelindiğindeyse diğer yüzyıllardan farklı olarak daha fazla bir artış tespit edilmiştir. Taranan eserler arasında -(y)IsAr şeklini barındırmayan yalnızca 16. yüzyıl eserlerinden Et-Teshil Fi't-Tıbb eseridir. Aynı yüzyıldaki diğer üç eserdeyse -(y)IsAr ve -(y)AcAK şekli ya birbirine çok yakın ya da -(y)AcAK fazla olacak şekildedir.

Görüldüğü üzere, Türkçede geçmişte kullanılan -(y)IsAr şekli, günümüzde yerini -(y)AcAK şekline bırakmıştır. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi dönemi içerisinde gerçekleşen bu değişim, Türk dili açısından büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde, -(y)IsAr ekinin -(y)AcAK ekine şekli devrettiği gözlemlenmektedir, ki bu durum dildeki değişimin bir işaretidir. 13. yüzyıldan itibaren yazılı metinlerde görülen -(y)IsAr eki, -(y)AcAK ekinin kullanımıyla kıyaslandığında belirgin bir farklılık gözlenmektedir. Ancak yüzyıllar ilerledikçe, şekiller arasındaki sayı farkı azalma göstermiştir. 16. yüzyılda ise -(y)IsAr ekinin kullanımı giderek azalmış ve sonunda yerini tamamen -(y)AcAK ekine bırakmıştır. Bu durum, Türk dilinin tarihindeki önemli bir değişimi yansıtmaktadır; çünkü bu iki morfem, aynı dönem içerisinde birbirlerinin yerine nöbetleşe olarak kullanılmıştır. Bu değişim, dilin gelişimi açısından dikkate değerdir çünkü gösterdiği gibi dil, sürekli bir değişim süreci içerisinde ve yapısal özelliklerindeki değişiklikler, dilbilimcilerin ve dil tarihçilerinin dilin gelişimini ve dönüşümünü anlamalarına yardımcı olur. Bu durum ayrıca Türk dilinin tarihindeki belirli

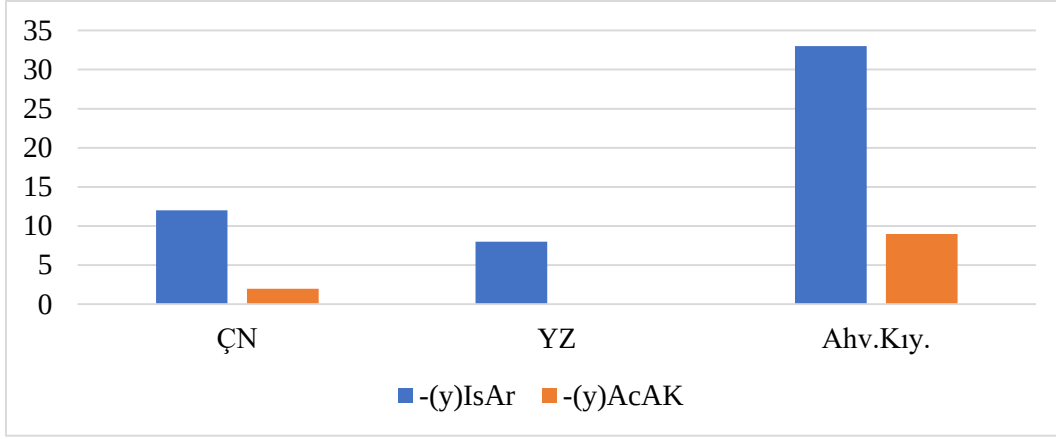
bir döneme, kültürel ve toplumsal faktörlere ve dilsel etkileşimlere bağlı olarak meydana gelen değişimleri anlamamıza yardımcı olabilir. Dolayısıyla, bu tür yapısal değişimler, Türk dilinin gelişimi ve tarihi dönemler arasındaki bağlantıları ve dilin çeşitli evrelerindeki dönüşümleri anlamak için önemli bir pencere sunar.



Yüzyıl	Eser	-(y)IsAr	-(y)AcAK
13. yüzyıl	Çarhnâme	12	2
	Yūsuf u Zelihā	8	-
	Aḥvāl-i Kıyāmet	33	9
14. yüzyıl	Hoca Dehhāni Divanı	15	-
	Risāletü'n-Nushiyye	12	1
	Yunus Emre Divanı	86	2
	Garībnâme	158	1
	Kitābu Evsāf-ı Mesācīdi'ş-Şerīfe	2	4
	Süheyl ü Nevbahār	97	6
	İskendernâme	54	18
	Marzubannâme Tercümesi	8	21
	Hurşīdnâme	112	6
15. yüzyıl	Cemşīd ü Hurşīd	30	3
	Vesīletü'n-Necāt	16	4
	Hüsrev ü Şīrin	60	11
	Yüz Hadis Yüz Hikāye	60	9
	Tazarrunâme	16	7
16. yüzyıl	Sehi Beg Divanı	6	4
	Şerh-i Divan-ı Hāfız	135	147
	Aḥvāl-i Kıyāmet	6	14
	Et Teshil Fi't-Tabb	-	30

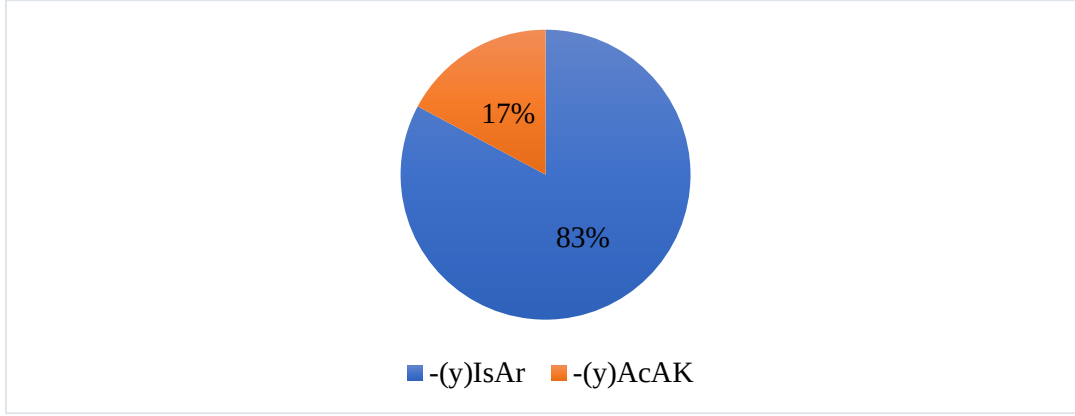
Tablo 5: Şekillerin Eserlerdeki Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



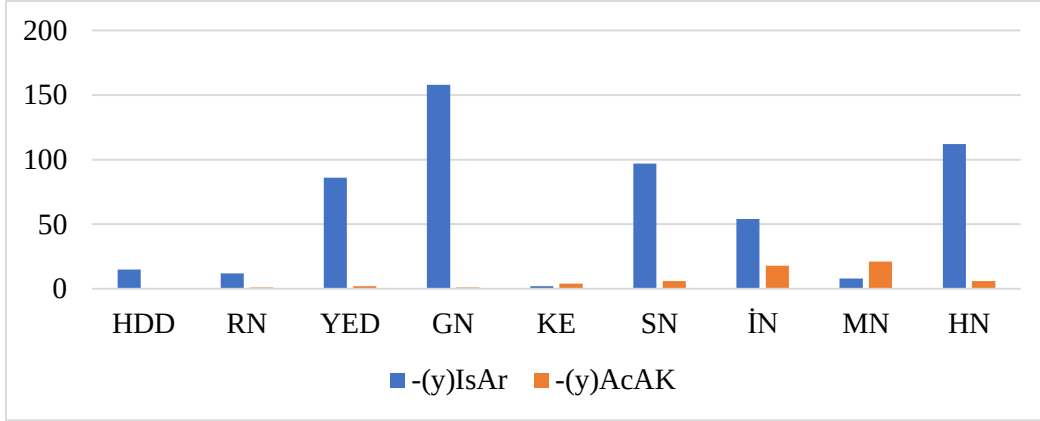
Grafik 1: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 13. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



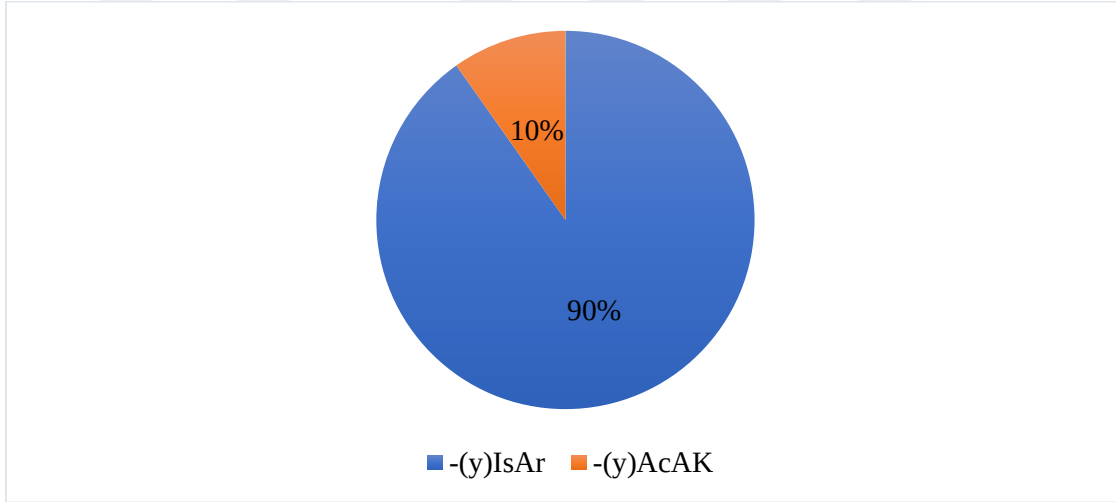
Grafik 2: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 13. Yüzyıldaki Oranları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



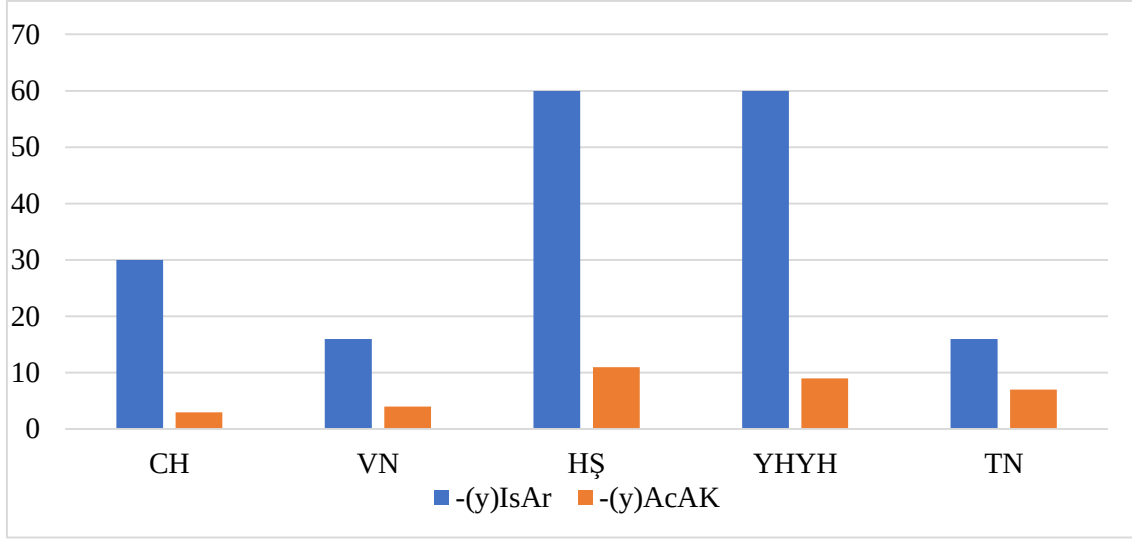
Grafik 3: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 14. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



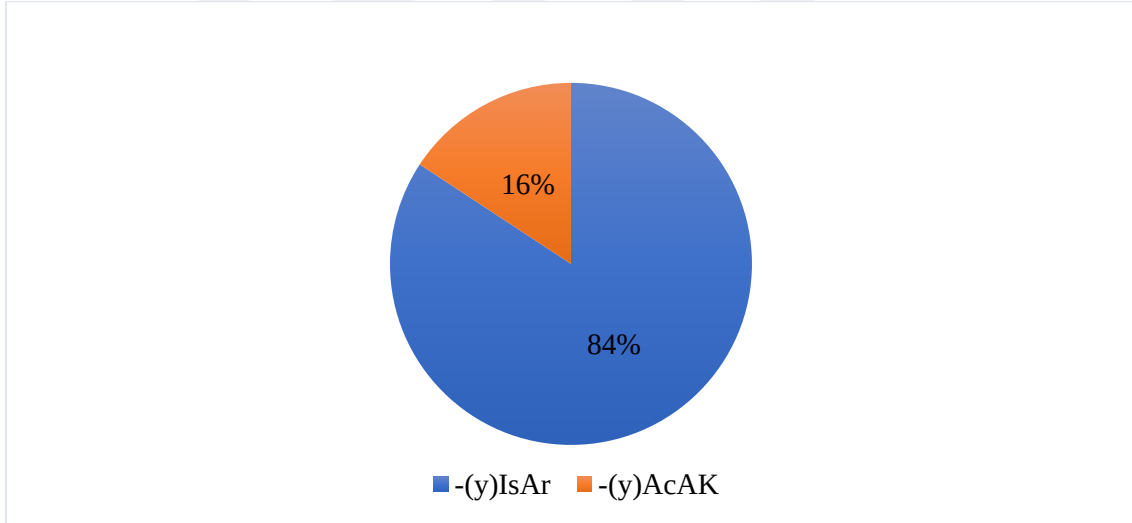
Grafik 4: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 14. Yüzyıldaki Oranları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



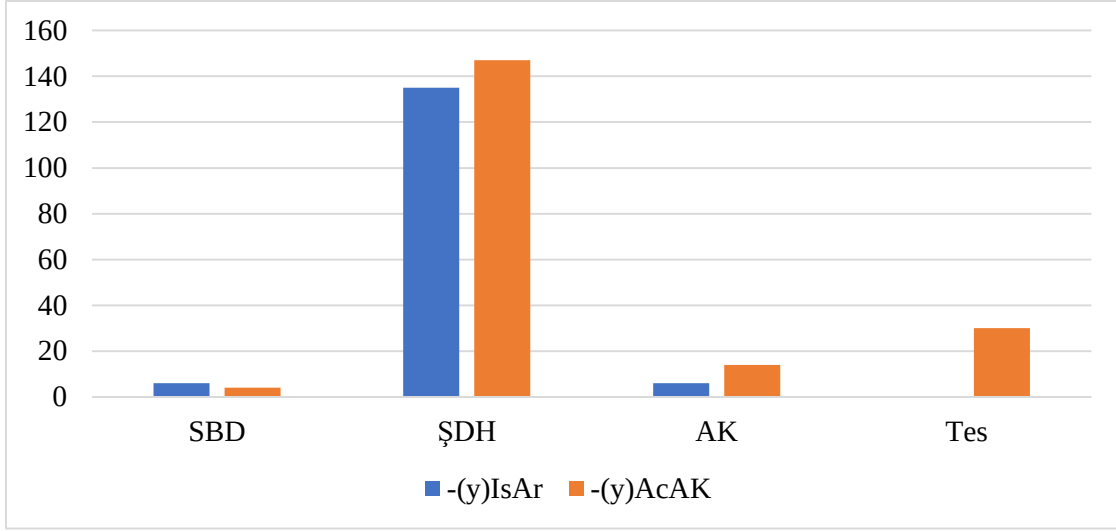
Grafik 5: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 15. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



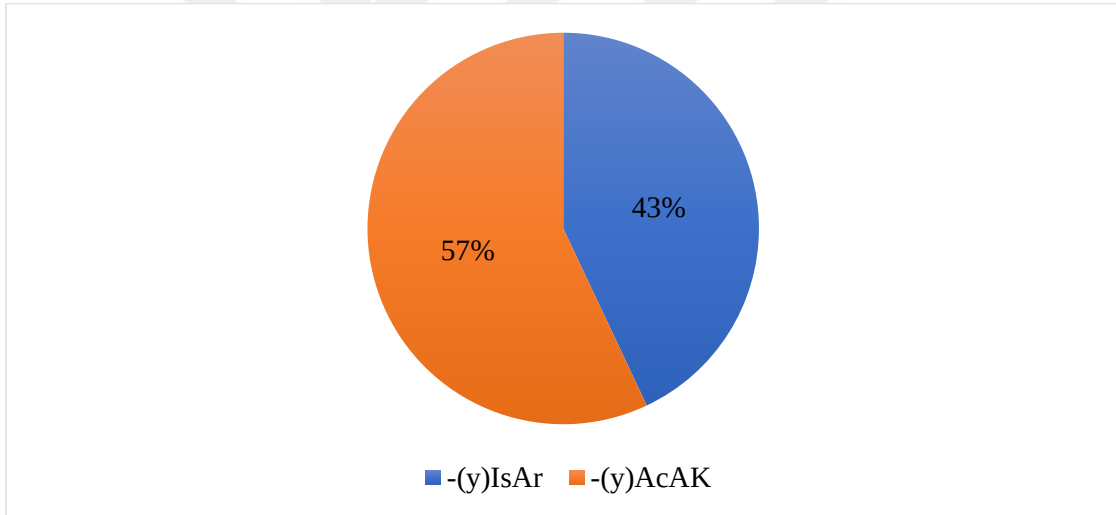
Grafik 6: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 15. Yüzyıldaki Oranları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



Grafik 7: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 16. Yüzyıl Eserlerindeki Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.



Grafik 8: -(y)IsAr ve -(y)AcAK Şekillerinin 16. Yüzyıldaki Oranları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA

- Akalın, M. Ahmedî, Cemşîd ü Hurşîd (İnceleme-Metin), Ankara 1975.
- Akar, A. (2015). Türk Dili Tarihi, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Akdoğan, Y. (2019). Ahmedî – İskender-Nâme, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Altınar, S. (2008). Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât Adlı Eseri Üzerine Bir Söz Dizimi İncelemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avşar, Z. (2013). Nasihatler Kitabı Risâletü'n-Nushiyye, Türk Düyası Kültür Başkenti Ajansı, Eskişehir.
- Ayan, H. (1979). Hürşîdnâme (Hürşîd ü Ferâhşâd) İnceleme-Metin-Sözlük-Konu Dizini, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum.
- Aydın, H. (2013). 13. Yüzyıl Anadolu Türkçesinde Sıfat Fiil Ekleri, Sakarya Üniversitesi
- Buluç, S. (2010) Şeyyad Hamza'nın Bilinmeyen Bir Mesnevîsi, Türkiyat Mecmuası, 15, 247-256.
- Canpolat, M. (1995). 'Ömer Bin Mezîd – Mecnû'atü'n-Nezâ'ir (Metin, Dizin,Tıpkıbasım), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Cığa, Ö. (2013). Süheyl Ü Nevbahâr (Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişimleri,
- Çelik, N. "Aḥvâl-İ Kıyâmet (Metin-Çeviri)" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilecik: Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dizin), Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Türk Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Durmaz, Esra (1994). Şeyyad Hamza'nın Ahval-i Kıyamet'i. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ercilasun, A. B. (2016). Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ersoy, E., Ay, Ü. (2017). Hoca Dehhani Divanı. Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara.
- Gülsevin, G. (1997). Eski Anadolu Türkçesinde ekler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (1994) Kıssa-i Yusuf, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

- Kaya, İ. (2020). Şerh-İ Dîvân-I Hâfız Sûdî'nİN Hâfız Dîvânı Şerhi (İnceleme-Tenkitli Metin). Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul.
- Korkmaz, Z. (1973), Marzuban-nâme Tercümesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi yayınları: Ankara.
- Korkmaz, Z. (1975) Eski Türkçede Oğuzca Belirtirler, Bilimsel Bildiriler 1972, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2005). “Türkçede –Acak/-Ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C. 1, Tdk Yay., Ankara.
- Köprülü, F. (1926) Ahmed Fakih ve Çarh-name'si, Türk Yurdu, Ankara.
- Mansuroğlu, M. (1946) Anadolu Türkçesi (XIII. Asır) Şeyyad Hamza'ya Ait Üç Manzume, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi [İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi] [TDED], cilt: I, sayı: 3-4, s. 180-195 Türkçe
- Mazıoğlu, H. (1974). Ahmed Fakih – Kitābu Evsāf-I Mesācidi’ş-Şerīfe, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Mordtmann, J. H. (1925). Suheil Und Nevbehār, Hannover.
- Oğraş, Y. S. (2018). Yünus Emre'nin Eserlerinde Sıfat Fiil Ekleri, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Ördek, Ş. (2017). Cemşîd Ü Hurşîd Mesnevileri Ve Ahmedî İle Selmân-I Sâvecî'nin Cemşîd Ü Hurşîd Mesnevilerinin Mukayesesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir
- Özavşar, R. (2009) Marzubānnâme Tercümesi Metin, Çeviri, Art Zamanlı Anlam Değişimleri, Dizin. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Özen, D. (2018) Sûdî'nin Hâfız-I Şîrâzî Dîvânı Şerhi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Pekolcay, N.(1992) Mevlid - Süleyman Çelebi, 2. bs., İstanbul, Dergâh Yayınları, s.14
- Sarı, M. (2016) Erzurumlu Darir Yüz Hadis Yüz Hikaye Türk Dilinde Art Zamanlı Değişimler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Şahin, H. (2003) Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Şan, F. (2017). Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrîn'i (İnceleme-Metin-Çeviridizin/Sözlük). Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Şerifoğlu, E. (2019). Orta Türkçe Dönemi Metinlerinde Tahmin Sıfat Fiili, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Taş, İ. (2017). Yūsuf Ve Zelīhā (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Sözlük), Türkiye Cumhuriyeti Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.29
- Tatçı, M. (2005) . Risâletü'n-Nushiyye, Meb Yay., İstanbul.
- Tatçı, M. (2012). Yūnus Emre Dīvānı, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Ve Yayımlar Genel Müdürlüğü-Kültür Eserleri, Ankara.
- Tatçı, M. (2021). Yunus Emre Divan Seçmeler. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1980) Şeyhī ve Husrev ü Şīrin'i, İstanbul.
- Timurtaş, F. K. Mevlid (Vesīlet'ün-Necāt), Süleyman Çelebi, 4. bs., İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2005, s. I.
- Topçu, Ç. (2011). “Türkçede Sıfat Fiil Kategorisi”. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Tulum, M. (2014). Tazarru'-nāme Yakarışlar Kitabı. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul.
- Tuna, O. N. (1986). Türk Dilbilgisi (Fonetik Ve Morfoloji), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Ders Notları: 3, Malatya.
- Turan, Z. (2016). Türk Dilinin Ses Bilgisi Ders Notları, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sakarya
- Turan, Z. (2018). Türk Dilinin Eklerini Sınıflandırmanın Esasları. Türkbilig (35), s. 97-110.
- Turan, Z. (2019). Eski Anadolu Türkçesi Ders Notları, Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Sakarya
- Türk, V., Doğan, Ş. (2018). Eski Anadolu Türkçesi Dersleri, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Yavuz, K. (2000). Āşık Paşa – Garib-Nāme (Tıpkıbasım, Karşılaştırmalı Metin Ve Aktarma), Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, O. (2010). Et-Teshil Fi't-Tıbb (Kitāb-I Teshīl'i-Mevlanā Şemseddin). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yılmaz, M. (2010). Sehi Bey Divanı(İnceleme-Metin). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Elif Gülnur KOCA	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Koca, E. G. (2024). Muînü’l Mürîd’de Yetkinlik Sıfat Fiili. Uluslar Arası Sosyal Bilimler Dergisi (USBD), 8(34), s. 01-12. doi:10.52096/usbd.8.34.01	